

Česká národní identita sociálního pedagoga

David Vejchoda

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na českou národní identitu u sociálních pedagogů. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol. První kapitola vymezuje pojem identita, druhá kapitola se věnuje národní identitě a poslední se věnuje profilu sociálního pedagoga. Praktická část navazuje na teoretickou kvalitativním výzkumem, jehož cílem je zjistit, jaká je česká národní identita sociálních pedagogů.

Klíčová slova: sociální identita, národní identita, sociální pedagogika, sociální pedagog, kolektivní identita

ABSTRACT

This bachelor's thesis focuses on Czech national identity of a social pedagogue. Theoretical part is divided to three chapters: first one establishes meaning of identity, second chapter focuses on the national identity and third part focuses on social pedagogue's profile. Practical part continues from theoretical part by qualitative research, which aims to get knowledge about Czech national identity of social pedagogues.

Keywords: social identity, national identity, social pedagogy, social pedagogue, collective identity

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **David Vejchoda**
Osobní číslo: **H120180**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Česká národní identita sociálního pedagoga**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti psychologie osobnosti, národní identity a osobnosti sociálního pedagoga.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaného rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GELLNER, Ernest A. Národy a nacionalismus. Praha: Josef Hříbal, 1993. ISBN 80-901-3811-X.

HALL, Calvin S. Psychológia osobnosti: úvod do teórií osobnosti. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1997. ISBN 80-080-0994-2.

KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

SMITH, Anthony D. National identity. Reno: University of Nevada Press, 1991. ISBN 08-741-7204-7.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. David Unger

Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

9. ledna 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 9. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- o odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- o beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- o na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- o podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- o podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- o pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.¹

Prohlašuji, že

- o elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- o na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 3.3.2015

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

⁽¹⁾ Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení cobyžejícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

Děkuji PhDr. Davidu Ungerovi za odborné vedení bakalářské práce, za cenné rady, ochotu a vstřícnost, kterou mi po celou dobu věnoval. Velké díky patří i Mgr. Jakubu Hladíkovi, Ph. D. a Mgr. Janě Jurčikové za jejich výpomoc ve směřování výzkumu v oblasti identity.

Chtěl bych také poděkovat všem sociálním pedagogům, kteří mi svým vstřícným přístupem pomohli realizovat výzkum, za jejich cenné informace a podněty.

Velké poděkování patří i mé rodině, kamarádkám (zejména Mirce, Kláře a Elišce) a kamarádům za jejich pomoc, trpělivost a obětavost po celou dobu studia. Poděkování také náleží korektorům Janě a Markovi za rychlou a kvalitní korekci textu, stejně tak za faktické připomínky k obsahu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto:

„Vaše identita je jako stín: není vždy viditelná, přesto je vždy přítomná.“

Fausto Cercignani

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 IDENTITA	13
1.1 PROCESY KONSTRUOVÁNÍ IDENTITY	14
1.2 TEORIE EGO IDENTITY	15
1.3 TEORIE IDENTITY V SYMBOLICKÉM INTERAKCIONISMU.....	16
1.4 TEORIE SOCIÁLNÍ IDENTITY	16
1.5 TEORIE KOLEKTIVNÍ IDENTITY	17
2 NÁRODNÍ IDENTITA	19
2.1 ETNICKO-LINGVISTICKÉ POJETÍ NÁRODA 19. STOLETÍ	20
2.2 ČESKÁ NÁRODNÍ IDENTITA V PŘED- A POVÁLEČNÉ DOBĚ	21
2.3 ČESKÁ NÁRODNÍ IDENTITA V DOBĚ PO ROCE 1989	23
2.4 ČESKÁ NÁRODNÍ POVAHA.....	24
3 PROFIL SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA.....	26
3.1 OSOBNOST SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA	27
3.2 PRACOVNÍ ČINNOSTI A KOMPETENCE SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
4 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	31
4.1 VYMEZENÍ VÝZKUMNÝCH CÍLŮ A VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	32
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33
4.3 STRATEGIE VÝZKUMU	33
4.4 TECHNIKA SBĚRU DAT	34
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR A METODA VÝBĚRU	35
4.6 REALIZACE VÝZKUMU	35
5 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT.....	37
5.1 RESPONDENT MM.....	37
5.1.1 Náš stát, můj domov.....	37
5.1.1.1 Politická situace	37
5.1.1.2 Funkční a sociální stát.....	38
5.1.1.3 Žiji ráda doma	38
5.1.2 Česká mentalita	38
5.1.2.1 Vytížená vs. pohodlná rodina	38
5.1.2.2 Česká individualita	39
5.1.2.3 Kulturní tradice	39
5.1.3 Hájím český stát	40
5.1.3.1 Bojuji za hodnoty.....	40
5.1.3.2 Hájím i nespravedlnost	40
5.1.3.3 Osobnosti za práva lidí	40
5.1.4 Axiální kódování.....	41
5.1.5 Selektivní kódování.....	41
5.2 RESPONDENT BS	42
5.2.1 Česká státnost v Evropě	42

5.2.1.1	Ztráta významu	42
5.2.1.2	Evropská unie, viník všeho zla	42
5.2.2	Silný český národ	43
5.2.2.1	Hrdost na dědictví	43
5.2.2.2	„Poučení z krizového vývoje“	43
5.2.2.3	Národ a sport	44
5.2.3	Sociální stát	45
5.2.3.1	Typická česká rodina	45
5.2.3.2	Pomoc lidem	45
5.2.4	Axiální kódování	46
5.2.5	Selektivní kódování	46
5.3	RESPONDENT AX	48
5.3.1	Česká národní povaha	48
5.3.1.1	Češi tady nekrást	48
5.3.1.2	Lenost a vyčůranost	48
5.3.1.3	Průměrný národ	48
5.3.1.4	Vlastní přesvědčení vítězí	49
5.3.1.5	Odkaz historických postav	49
5.3.2	Česká státnost	49
5.3.2.1	Politikaření a přebujelost	49
5.3.2.2	Sport a věda	50
5.3.2.3	Národní naděje	50
5.3.3	Česká rodina	50
5.3.3.1	Pracovitost, soudržnost a komunikace	50
5.3.3.2	Finance, to je problém	51
5.3.4	Axiální kódování	51
5.3.5	Selektivní kódování	52
5.4	RESPONDENT NO	52
5.4.1	Češi jako národ	52
5.4.1.1	Češi jsou odpad	52
5.4.1.2	Stmelení sportem a tragédiemi	53
5.4.2	Český stát	53
5.4.2.1	Špatná je ta politika	53
5.4.2.2	Problémem je prezident	53
5.4.2.3	Přebujelý sociální stát	53
5.4.3	Česká historie	54
5.4.3.1	Byli jsme na tom stejně	54
5.4.3.2	Sametová revoluce	54
5.4.4	Axiální kódování	55
5.4.5	Selektivní kódování	55
6	DISKUSE	56
	ZÁVĚR	60
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	64
	SEZNAM OBRÁZKŮ	65
	SEZNAM TABULEK	66
	SEZNAM PŘÍLOH	67

ÚVOD

Sociální pedagogika je mladým flexibilním oborem, který může mít mnoho podob. Sociální pedagog může být zaměstnán na mnoha postech – jako asistent pedagoga, pedagog volného času, vychovatel a jiné pozice. Na všech těchto postech se dostává do kontaktu s osobami nejrůznějšího věku a vzdělání.

Tato práce je zaměřena na sociální pedagogy všeho druhu. Identita všech jedinců ovlivňuje jejich vnímání a činy. Jedinci tvoří kolektiv, druhem kolektivní identity je i národní identita. Jaká je česká národní identita sociálních pedagogů?

Existují výzkumy na téma identity. Existují výzkumy na vliv sociálního pedagoga, avšak tyto jsou zaměřeny mimo sféru identity a osobnosti. Co zatím nikdo nikdy nezkoumal, je to, jaká je česká národní identita sociálního pedagoga. Jak sociální pedagog prožívá svou národní identitu?

A to je právě věc, kterou se tato bakalářská práce nazvaná „*Česká národní identita sociálního pedagoga*“ zabývá. Jaká je česká národní identita u sociálního pedagoga, zda se nějak projevuje, zda je silnější nebo slabší než u jiných, na tyto otázky odpovídá praktická část této práce.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou.

Teoretická část podává informace o třech důležitých aspektech této problematiky. Prvním z nich je problematika identity obecně, uchopená jak z psychologického, tak ze sociologického hlediska. V ní si nejprve rozebereme různé teorie procesů konstruování identity, na které navážeme dnes již klasickou teorií ego identity od Eriksona, která snad tvoří základ výzkumu identity z psychologického hlediska. Přes teorii identity v symbolickém interakcionismu se dostaneme k teoriím identity v sociálním a kolektivním kontextu.

U této kapitoly vycházíme především z rozsáhlé publikace *Sociální psychologie* od Výrosta a Slaměníka, která byla velmi nápomocna v určení základů problematiky. Vedle tohoto sborníku se uplatní i články od Viery Bačové, která se výzkumu identity aktivně věnuje na Slovensku, a její výzkumy jsou také obrovským přínosem do této problematiky, která je tak populární. Samozřejmostí je rozsáhlé použití článků a cizojazyčné literatury.

Další kapitolou je národní identita, která se zabývá teorií této identity, která se objevila v rámci rozsáhlého politologického výzkumu v rámci Evropské unie. Teoriemi národní identity v kontextu Evropského společenství se zabývá prakticky celý integrační proces a

na něj navazující teorie, ty však nejsou předmětem této práce, zabývají se jimi jiné publikace a v kontextu bakalářské práce, která se týká sociální pedagogiky, nejsou ani podstatné. Vedle teorie národní identity objasníme i českou národní identitu v před- a poválečném Československu a po sametové revoluci v roce 1989, kdy došlo k rozsáhlým politickým změnám. Tyto podkapitoly hovoří převážně o politických aspektech identity, čtenáři neřeknou nic o české národní povaze, která zůstává stabilní. Té je věnována speciální podkapitola. U této kapitoly se hlavně uplatní monografie *Malý český člověk a velký český národ* od Holého, která je velmi dobře zpracována a je vhodná i pro laické publikum, kterému je schopna přiblížit např. problematiku Pražského jara i z jiné perspektivy než jen té, která je předkládaná masmédiu či dříve byla předkládaná na základních nebo středních školách. Vedle toho nabídne i další zdroje, které umožní větší a přesnější vhled do problematiky. Stranou nezůstanou ani zákony nebo marxisticko-leninské publikace, to vše proto, abychom mohli přiblížit a doložit některé koncepty nebo zahájit diskusi s literaturou.

Třetí a finální kapitola se věnuje profilu sociálního pedagoga, jeho osobnosti a pracovní činnosti s kompetencemi. Tvoří tak doplněk této práce, aby byla kompletní a byli jsme schopni definovat jeho osobnost, neboť identita je elementární částí osobnosti a promítá se do všech aspektů lidského chování a jednání aniž bychom si to zásadněji uvědomovali. Literatura této části pochází od standardních známých sociálně pedagogických autorů, jakými je třeba Bakošová a v jednom případě čerpá i z kvalitní bakalářské práce, která prováděla výzkum ohledně vlastností pomáhajících profesí.

Praktická část je vedena kvalitativním výzkumem, který byl veden mezi vybranými sociálními pedagogy formou polostrukturovaného rozhovoru. Pro analýzu dat jsme použili kompletní zakotvenou teorii, tedy nejen otevřené kódování, ale i axiální a selektivní, abychom se dostali k možnému návrhu teorie. Po analýze následuje diskuse, která zodpoví na výzkumné otázky, a celou práci zakončíme závěrem, kde zhodnotíme nejen výzkum, ale i východiska z této práce vedoucí, ale i její kladné a záporné stránky.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 IDENTITA

Identita je dnes velmi často zmiňovaným tématem. V současnosti ale dochází k proměnám významu tohoto slova: nejde jen o pojmenování či vyjádření totožnosti, ale i o vyjádření charakteristik, kterými si osoba či sociální skupina nárokuje uznání a úctu jiných, na základě kterých si zakládá svou důstojnost, hrdost a čest (Výrost, Slaměník, 2008).

Máme několik koncepcí identity, v základu je však můžeme rozdělit na silné a slabé. Silné vychází z původního významu slova, tedy ze stejnosti osob tvořících sociální společenství, kdežto slabé koncepce považují identitu za proměnlivou, že se může měnit podle různých okolností (Výrost, Slaměník, 2008, s. 110). Identita tedy slouží k vyjádření určitých charakteristik, mezi které patří autenticita, integrita, kontinuita, relativní stejnost v čase, sebe-definování, definování jinými, odlišnosti od jiných, uvědomění si odlišnosti a afiliaci s lidskými společenstvími (Bačová, 2003).

Co se týče dvou výše zmíněných konceptů, tak u silné koncepce identity existují tyto předpoklady, které jsou dnes vnímány za problematické:

- Identita je něco, co mají, měli by mít nebo hledají všichni lidé,
 - Identita je něco, co by měly mít všechny skupiny,
 - Identita je něco, co mohou mít jak lidé, tak skupiny, aniž by si to uvědomovali.
- Identita může tedy být jak objevená, tak i mylná (Brubaker, [b.r.], cit. podle Výrost, Slaměník, 2008).

Současné vědy tyto předpoklady zpochybňují a zdůrazňují, že identita je teoretickým konstruktem a nemůžeme ji považovat za fyzickou entitu, pojem bychom tímto reifikovali¹ a esencializovali² (Výrost, Slaměník, 2008).

Slabé koncepce jsou zase příliš slabé k tomu, aby odvedly v některých oblastech užitečnou teoretickou práci. Brubaker a Cooper (2000) navrhují, aby se užily alternativní termíny, kterými by mohla být identifikace a kategorizace, neboť tyto pojmy označují procesy identifikace.

¹ Reifikace je procesem, kterým nazýváme zvěcnění nebo zpředmětnění.

² Proměna označení projevů osoby za její podstatu.

1.1 Procesy konstruování identity

Existují různé psychologické přístupy, které se snaží o fúzi prvků mikrosociologie, sociální psychologie a psychologie, aby tímto dosáhly odhalení systému přesvědčení, jež používají lidé v každodenním životě k tomu, aby dali určitý význam svému konání. Těmito metodami konstruují jedinci své identity.

Mezi jednu z teorií mikrosociologie patří etnometodologie H. Garfinkela, který tvrdí, že lidé proto, aby byli úspěšní využívají různé metody, které nazývá etnometodami. Ty obsahují zpravidla vysvětlování a zvýznamňování aktivit. Další mikrosociologickou teorií je dramaturgický interakcionismus od E. Goffmana, jenž se soustřeďuje na vyjadřování schopnosti lidí, s pomocí kterých jsou ovlivňováni jiní. Vychází z toho, že lidé definují situace a plánují konání na základě dojmu o druhých a že přesvědčivost prezentace ovlivňuje to, jaké vlastnosti jiní přisuzují té osobě (Výrost, Slaměník, 2008, s. 119).

V rámci konstruktivistického přístupu v psychologii lidé interpretují a reinterpretovali prostředí kolem nich a následně si utváří obraz, který je znám pod názvem kognitivní struktura nebo šablona. Na základě těchto struktur nebo šablon dále uchopují a utváří svět a sebe samé. Osobnost jedinců dle této teorie jde chápat jako celek konstruktů, kterými nahlíží na svět a sebe samé. Představitelem tohoto směru je George Kelly.

K sociálnímu konstruktivismu můžeme přiřadit praktickou hermeneutiku a teoretický konstruktivismus K. J. Gergena, J. Shottera a hlavně R. Harrého, který tvrdí, že osoby preferují sociální identitu podle situace a prezentují se pod maskami. Podle něj se skutečná osobnost a jeho persona liší, ačkoliv je lze špatně oddělovat v různých situacích a scénách. Sociální bytost se zakládá na sociálních konvencích, kdežto personální bytost označuje vlastní vnitřní smysl bytí osoby.

Sociální konstruktivismus tvrdí, že značný obsah dosavadního poznání sebe samého neodráží skutečnou a neměnnou realitu nitra člověka. Stoupenci tohoto směru jsou tedy ke stávajícím teoriím velmi kritičtí (Výrost, Slaměník, 2008, s. 119 – 120).

1.2 Teorie ego identity

Eriksonova teorie ego identity je jedním ze základních stavebních kamenů zkoumání identity v psychologických směrech. Eriksonem definované pojmy jako „ego identita“, „krize identity“ a „difuze identity“ se staly výbavou prakticky každé publikace zaměřené na identitu.

Podle Eriksona se identita osoby vytváří fúzí identifikací z dětství, ze současné identifikace a ze základních životních závazků a rozlišuje dva druhy identit. První z nich je self identita, která je součástí sebevnímání, zatímco ego identita je psychologickým mechanismem, jenž umožňuje udržet stejnost osobnosti jak pro sebe, tak i pro jiné. Jedná se tedy o silnou koncepci identity, která se soustřeďuje na osobní identitu (Výrost, Slaměník, 2008, s. 115).

V jeho koncepci formování ego identity jsou stanoveny čtyři nejdůležitější aspekty:

- krize identity,
- institucionalizované moratorium,
- boj mezi egem a superegem o dominanci v osobnosti,
- stupně hodnotové orientace.

Krizí identity je označeno napětí, které vzniká na každém stupni psychosociálního vývoje, kde je dosaženo buďto ego identity, nebo konfuze identity.

Institucionalizované moratorium je doba, kterou dává společnost jedincům, aby si vytvořili životaschopnou identitu. Její instituce umožňují adolescentům provádět experimenty s hodnotami a zkusit si role dospělého člověka.

Boj mezi egem a superegem o dominanci probíhá v každé osobnosti. Čím je tento boj těžší, tím bude krize identity prohloubenější. Optimálním výsledkem boje je dominance ega v osobnosti.

Stupně hodnotové orientace jsou definovány tři: první z nich je kategorická absolutní víra v autoritu. Jedná se o morální stadium, které odpovídá uvažování dětí. V druhém, ideologickém stadiu, které odpovídá adolescenci, je charakteristická asimilace různých zdrojů autorit a adaptace na rozšiřující se sociální prostředí. Jedinec je staven před rozhodnutí čím si bude řídit svůj způsob života a spravedlnosti. Ve třetím, etickém, stadiu, do kterého může jedinec vstoupit v dospělosti, přichází dotyční v uvědomění si jistého smyslu odpovědnosti za své konání a že je v jistém smyslu zodpovědný za celé lidstvo (Výrost, Slaměník, 2008, s. 115 – 116).

1.3 Teorie identity v symbolickém interakcionismu

Mezi hlavní představitele symbolického interakcionismu patří Sheldon Stryker, který definoval self jako soustavu internalizovaných rolí podléhající hierarchii. Tyto role jsou označovány jako identity (Výrost, Slaměník, 2008, s. 117). Dále se tyto identity člení dle motivačních a afektivních vlastností: první z nich je salience a druhá prominence.

Salientní identity pomáhají udržet rovnovážné konání, jedná se o prvky, které vykazujeme rutinně. Stryker také definoval, že výraznost identity souvisí s pravděpodobností jejího vyvolání, takže nevýrazné identity mají vysoký práh vyvolání a projevují se jen v některých situacích.

Prominence identity označuje rozsah, ve kterém sebeobraz odpovídá ideálnímu já, např. matky mohou sebe samy hodnotit na škále dobré – špatné. Stryker také předpovídá spojení mezi identitou, chováním a výkonem v roli, kde identita ovlivňuje chování v roli a naopak, na základě tohoto faktu můžeme potom vytvářet závěry o tom, kdo a čím jsme. Tato teorie tedy nepopírá stejnosti osoby, ale zaměřuje se na zvnitřnění sociálních kategorií, takže se více vztahuje k sociální identitě osoby (Výrost, Slaměník, 2008, s. 117).

1.4 Teorie sociální identity

Autorem teorie, jenž se zabývá tímto druhem identity, je Hersz Mordche, známý spíše pod jménem Henri Tajfel. Tento polsko-židovský sociální psycholog vytvořil koncepci, která vychází z předpokladu, že samotná identita se skládá ze dvou složek: personální identity a sociální identity. Personální identita je brána jako systém vlastního přesvědčení o vlastnostech a schopnostech, kdežto identita sociální je definována jako „aspekt sebepojetí jedince odvozený od poznání svého členství v sociální skupině nebo skupinách spolu s hodnotou a emocionálním významem spojeným s tímto členstvím (Tajfel, 1981, cit. podle Bačová, 1997).

Teorie sociální identity je odlišná od individuálních teorií identity tím, že pracuje nejen s předpokladem pozitivního sebehodnocení, ale i s udržením pozitivního hodnocení sociální skupiny, ke kterým daný člověk přísluší (Janek, 2007, s. 25). Těmito faktory jsou pak ovlivňovány postoje jedince a jeho chování. Může dojít i k porovnávání vlastní skupiny s jinými, ačkoliv to převážně není objektivní, jak tvrdí Janek (2007) ve své diplomové práci: že tato problematika byla ověřována mnoha empirickými výzkumy a že v „každém meziskupinovém porovnávání, kde jsou hranice mezi skupinami takřka bez významu a skupi-

ny jsou bez jakékoliv historie rivality, dochází k nadhodnocování vlastní skupiny. Tímto faktem vysvětluje teorie sociální identity předsudky a diskriminaci vůči členům jiné skupiny jako jevy vzniklé ve snaze udržet si pozitivní sociální identitu“. Tato teorie tedy tvoří základ pro skupinové chování, se kterým souvisí sebekategorizace, což je proces, kterým je vlastně tento druh identity propojen s vnitroskupinovými a meziskupinovými fenomény (Turner, 1978 cit. podle Bačová, 1994).

1.5 Teorie kolektivní identity

Koncept kolektivní identity je poměrně starý, dobře prozkoumaný a v praxi je velmi často používán ve studiích o nacionalismu, náboženství, managementu, politice (jak ve smyslu anglického, nicméně z hlediska politologie odborně užívaného výrazu „politics“, tak i „polity“), chování elektorátu a vedle jiných témat i v psychologii (Fominaya, 2010). Z hlediska sociologie, která je pro výzkum v oblasti národní identity jednou z nejdůležitějších věd, můžeme spatřit základy definice kolektivní identity již u Marxe, který pracuje s třídním vědomím, ve kterém lze objevit paralelu s konceptualizací kolektivní identity u soudobých sociálních hnutí. Vedle další významné autory, kteří se tímto konceptem zabývali, patří Durkheim, Weber, Mead a Giddens (Benford, Hunt, 2004).

Pokud bychom chtěli kolektivní identitu definovat, tak jednou ze zajímavých a dobře uchopitelných definic je ta od Taylora a Whittiera (1992, s. 105), ve které tvrdí, že kolektivní identita je „sdílenou definicí skupiny, která vychází ze zkušeností, zájmů a solidarity jejich členů“. V rámci Evropské unie se zabýval kolektivní identitou například Eder (2009), který tvrdí, že kolektivní identity jsou sociální konstrukce, jež užívají psychologické potřeby a motivy k tomu, aby poskytly odpověď na otázky typu, „kam to náležím?“ a „kam náležíme my?“ Kolektivní identity tedy využívají taková psychická označení ve vztahu k různým sociálním interakcím a vztahům a vytváří se různé konstrukty – například národní identita. Čím více nejsou takové sociální interakce přímé, tak tím více se využívají sociální nositelé tohoto odkazu, kterými jsou třeba písně a texty. Tyto nositelé jsou zase propojeny s emocemi, čímž vzniká určitý příběh každého předmětu, který je nositelem. Zejména ty emoce jsou důležité, obzvláště pokud jde o pocit hrdosti nebo hanby. Předložená teorie kolektivní identity tedy tvrdí, že čím je společnost komplexnější, tak tím se vynoří více silných kolektivních identit a pokud lidé sdílí sociální nositele, tak ty se stanou základními kameny formování identity (s. 431). Dle Edera (2009) také platí, že čím je více lidská společnost diferenciovaná, tím více potřebuje kolektivní identitu (s. 430).

Národní identita je dle tohoto autora vrcholnou instancí kolektivní identity s jasným cílem, kterým je tvorba národních států (Eder, 2009).

2 NÁRODNÍ IDENTITA

Národní identita je dle Výrostka a Slaměníka (2008, s. 110) velmi obtížně definovatelná, neboť slovníkovou definicí ji nepostihneme: „Myslíme tím stejnost národa v čase a ve všech okolnostech? Anebo skutečnost, že jde o tento národ a žádný jiný? Nebo to jsou rozdíly mezi národy, které chceme vyjádřit? Anebo přihlášení se k národu jeho příslušníky a jejich vlastenecké cítění? Nebo chceme vyjádřit kontrast mezi identitou národní a občanskou?“

Vedle pokusů formulovat teorii národní identity zejména ve vztahu k probíhající evropské integraci, na kterou se specializují u nás zejména Šaradín, Šustková a Outlý (cit. podle Fiala et al., 2007), tu existují přístupy, jak národní identitu pojmout jako celek a definovat ji, což dělá Carey (2002), jenž ji popisuje jako pozitivní vztah jedince k národu. Careyho definice je už zaměřená na pozitivitu, existuje i obecnější definice, která národní identitu definuje jako „intenzitu a typ vztahu vůči národu“ (Blank et al., 2001, s. 7). Čím silnější je pouto, které pojí jedince k národu, tím je méně pravděpodobné, že by schvaloval takové činy, které by omezovaly vliv národní identity nad politikou a ekonomikou (Carey, 2002, s. 393).

Druhá konceptualizace národní identity vyvěrá z teritoriální příslušnosti: lidé cítí příslušnost ke svému městu, regionu, zemi, státu, světadílu. Tento koncept zvaný jako terminální komunita je často spojovaný s idejí, že stát je reprezentantem všech občanů. Terminální komunita je dále spojována s tzv. dvojí příslušností (Carey, 2002), která je velmi důležitá v dnešní Evropské unii a jež tvrdí, že teritoriální příslušnost není nijak v kolizi se vztahem k Evropě.

Třetí koncept národní identity je vymezen negativně: jedná se o vymezení v důsledku předpokládaného ohrožení jinou kulturou. (McLaren, 2002 cit. podle Carey, 2002) Dle tohoto konceptu je pro některé jednotlivce důležitější otázka vlastní národní identity než ekonomiky. Tento koncept hraje roli v probíhající evropské integraci: tito lidé se bojí, že by v rámci procesu evropské integrace mohli postupně přicházet o svou kulturu, identitu a jazyk (Carey, 2002, s. 393).

2.1 Etnicko-lingvistické pojetí národa 19. století

Duchovním otcem této koncepce, která zároveň zakládá tzv. německé pojetí národa a na které bylo v podstatě založeno české národní obrození, je Johann Gottfried Herder, jenž chápe celé lidstvo jako strom, na kterém jednotlivé národy tvoří části celku. Je pacifistický, odmítá násilí a nadvládu bojovníků nad jinými, klidnými národy, mezi které řadil i Slovaňy.

Herder je autorem mnoha děl, ve svých spisech se ale velmi věnuje jazyku, který uvádí jako definující aspekt. Podle něj je řeč považována za nositelku národního myšlení a za udržovatelku národně-kulturních tradic, k čemuž ho vede teze, že národ sám nemůže mít myšlenky, pokud se mu nedostává slov (Herder, 1965, cit. podle Blažej, 2008) a právě jazyk spojuje veškeré časové roviny, které se potom ve výsledné řeči promítají. Člověka tedy učinily člověkem obyčeje a jazyk. Jazyk je vnímán jako pojivo obyvatelstva v kolektiv – národ a také je velmi charakterizujícím prvkem, dokonce až tak charakterizujícím, že se Herder domnívá, že nejpřirozenějším stavem státu je homogenost, tedy jeden jazyk, jeden národ, jeden stát. Státy tehdejší Evropy ale rozhodně nebyly tvořeny podle takového klíče, proto je v souladu se svým konceptem považoval za násilné a nepřirozené. Ideologická koncepce státu je totiž v přímé kolizi s jeho vizí, která tvrdí, že hranice státu by se měla krýt s územím, které obývá národ a míšení mezi jednotlivými rody považuje za nepřirozené. Tuto koncepci národa kritizoval i Emanuel Rádl, který tvrdí, že Herder se na národ dívá podobně jako na kmen a představuje si ho jako pokračovatele struktury, ve které se nachází rodina a kmen. Podle Rádla je tato koncepce znakem primitivnosti a vidí zde spojitost s organickým pojetím národa, což jej nutí k závěru, že Herder vnímá základy národa v biologii a rasových instinktech, která je pro člověka osudem. Tato interpretace je výrazně odlišná od Rádlových závěrů, který v národu nevidí kmen, ale smysl něčeho většího, něčeho, co je založeno hlavně politicky (Blažej, 2008, s. 11-12).

2.2 Česká národní identita v před- a poválečné době

Česká národní identita byla v moderním českém, či chceme-li československém státě všudypřítomná, nicméně v předválečném Československu se mluvílo spíše o čechoslovakismu (Československo, 1920), tento uměle vytvořený konstrukt měl zajistit převahu nad německy mluvící částí obyvatelstva.

V poválečném Československu byla situace diametrálně odlišná: nástup socialismu dokonce sám podporoval ideologii a myšlení v národních pojmech, jak tvrdí Verdery (cit. podle Holý, 2001), především kvůli politické ekonomii socialismu. Verdery také poukazuje na to, že národní cítění bylo za socialismu přítomno, ale jeho politické vyjádření už bylo potlačeno a šlo ruku v ruce s oficiální ideologií proletářského internacionalismu, který jako národní princip řídil jak celou socialistickou společnost, tak celý socialistický stát. Holý (2001) se zmiňuje o tom, že šlo o komunistickou společnost a komunistický stát, nicméně v rámci zachování integrity s marxisticko-leninskými principy socialismu a komunismu zmíněnými v Leninově díle *Stát a revoluce* a Ústavou Československé socialistické republiky, by mělo být pojmově správné označit takovou společnost a stát za socialistickou (Československo, 1960; Lenin, 2000).

Výše zmíněný princip začal působit ještě v době, než bylo zřejmé, že se dostanou k moci komunisté: a to konkrétně Benešovými dekrety z roku 1945, které zbavily Němce československého občanství až na ty, jež před válkou přijali českou nebo slovenskou národnost, což uvolnilo cestu k tomu, aby se poválečné Československo mohlo profilovat jako společný stát Čechů a Slováků, kteří jsou rovnocennými národy. Federace z roku 1968 byla dokonce federací dvou republik vytvořených na základě národního principu. Národnost byla zaznamenávána i do občanských průkazů a lidé si museli svou národnost uvědomovat třeba i během voleb např. do Sněmovny národů, kde se nenacházeli reprezentanti občanů, nýbrž národů (Holý, 2001, s. 14). Navrhována byla i tripartizace Československa, tj. vznik trojfederálního státu skládající se ze Země české, Země moravskoslezské (v původních hranicích před rokem 1948) a Země slovenské, nicméně tento návrh nebyl přijat s nadšením a po sovětské invazi byl odsunut do pozadí (Goněk, 1999).

Zajímavé také je, že vedle konvenčních, obecně známých národností, mezi které bychom tehdy mohli zařadit Čechy, Slováky, Rusíny, Poláky, Maďary či Němce, tak někteří redaktoři z vydavatelství Melantrich, které bylo dvorním vydavatelstvím Československé strany

socialistické a tedy pod dohledem totalitní moci, považovalo za národnost i Moravany, nicméně nikoliv za národ (Dobeš, 1987).

Situace s národní identitou se začala měnit během transformačního procesu, za který můžeme považovat i rozpad Československa. Komunistické či socialistické ideje jsou nahrazeny idejemi nacionalistickými (Alan, 1992, s. 8) a výsledkem může být buďto poklidná transformace podle národnostního klíče, jak se stalo v případě transformace Československé socialistické republiky na mezičlánek v podobě krátce trvající České a Slovenské federativní republiky a následně, finální, transformaci ve dva suverénní, národní státy – Českou republiku a Slovenskou republiku. Alternativním, nicméně často násilným způsobem je eskalace nacionalismu do extrémních podob, jak se stalo zejména v případě dnes již bývalé Jugoslávie, kde zemřelo mnoho obyvatel, ať již z řad Chorvatů, Srbů nebo Bosňáků.

Holý (2001) také tvrdí, že během nástupu transformace, tj. v letech 1988 a 1989, kdy docházelo k prvním protirežimním demonstracím většího rázu a v roce 1989 dokonce k samotnému svržení totalitní moci, že „odpor vůči komunistickému systému se uskutečňoval ve jménu národa a byl konstruován jako národní odboj proti tomu, co bylo obecně chápáno jako útisk ze strany cizí mocnosti. Vzednutí národního citění zdaleka nebylo výsledkem pádu komunismu. Ve skutečnosti jej předcházelo a opíralo se o vnímání socialismu jako cizího sovětského vetřelce, jenž nemilosrdně pošlapal tradice a hodnoty, které lidé považovali za „své“. Odpor vůči tomuto cizímu systému byl konstruován a chápán jako „my“ (národ) stojící proti „nim“ (cizácké mašinerii zosobněné socialistickým státem) a svržení socialismu přijalo formu národního obrození“. O to je ironičtější, že si Češi zvolili KSČ sami, v demokratických volbách, bez cizí intervence (Veber, 2008).

2.3 Česká národní identita v době po roce 1989

I přesto, že nová politická rétorika zdůrazňovala ideály a hodnoty občanské společnosti, tak si určité národnostní hledisko zachovalo své místo v politice. Ústavní zákon ČSFR opět stanovoval, že federace je dobrovolným svazkem dvou rovnoprávných republik českého a slovenského národa, které jsou založeny na právu sebeurčení. Neexistovala již žádná jednotná Národní fronta, politický systém se vrátil ke svému předválečnému formátu, kde se vyskytovaly odděleně české i slovenské strany a hnutí. Na území ČR bylo nejvýznamnější Občanské fórum, které působilo jako platforma pro vznik dalších stran, v SR mělo podobnou úlohu uskupení Veřejnost proti násiliu (Holý, 2001, s. 15).

Holý (2001) také dále tvrdí, že „každá nově vytvořená strana byla buď česká, nebo slovenská“. Pokud bychom to měli vzít v potaz dle územního principu, tj. ze dvou federativních republik, tak má nepochybně pravdu. Pokud se na to zaměříme z národnostního principu nebo z práva na sebeurčení, tak minimálně jednu výjimku lze nalézt: a ta výjimka se dostala až do parlamentu. Šlo o Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko (HSMS) vedenou Boleslavem Bártou. Tato strana se dokonce opětovně pokoušela o realizaci státu co nejvíce podobnou německému či rakouskému modelu (Bárta, 1990), jenže tyto snahy nebyly vyslyšeny.

Vedle této strany existuje výjimka, která nebyla zase až tak výjimkou: šlo o Občanskou demokratickou stranu, která v roce 1992 vedla kampaň i na Slovensku, kde měla své kandidáty, ale nebyla s to získat zastoupení ve Slovenské národní radě, což dle politických komentátorů bylo způsobeno tím, že se jako federální strana začala profilovat dost pozdě (Holý, 2001, s. 15).

V tomto období můžeme dle Verderyho (cit. podle Holý, 2001) sledovat i další příčiny vzestupu nacionalismu: nacionalismus prý poskytuje pohodlnou odpověď na otázku, kdo vlastně zavinil politickou a ekonomickou zaostalost těchto postsocialistických zemí, pokud bychom je srovnávali se Západem. Artikulace národní viny je dobrým prostředkem k přenesení viny na druhé: Slováci obviňují Čechy a Češi zase Slováky za veškeré neduhy, co vznikly v socialismu, což potvrzuje i výzkum v Respektu (1991, č.16, str.1), kde se většina Čechů i Slováků domnívala, že dotují druhý národ.

I v kruzích emigrantů se řešilo, co je to češství, dokonce v těch kruzích zaznělo, že český národ již neexistuje, jediné, co z něj zbylo, je český jazyk, resp. česky hovořící obyvatelstvo. Zjištěním bylo, že česká sounáležitost se nevyjadřuje nahlas (Macura, 1983, s. 11)

a je „zakotvena v implicitním vědomí společného historického osudu kolektivity nazývané „my“, ale současně sama může být předmětem explicitního diskursu. Stává se jím v situacích, které jsou vnímány jako národní krize, nebo tehdy, kdy jsou zájmy, považovány za české, ohroženy těmi druhými“ (Holý, 2001, s. 15).

2.4 Česká národní povaha

V rámci psychologie českého etnika se zabývá Průcha (2010) i českou národní povahou. V tomto směru zmiňuje Emanuela Chalupného, jenž napsal a vydal monografii *Národní povaha česká* (1907), ve kterém se pokouší o vědecký přístup k problematice, na straně druhé se ale dopouští některých neseriózních spekulací (Průcha, 2010, s. 135)

Chalupný ve své práci vychází z T. G. Masaryka, jenž byl jeho učitelem a tvrdí, stejně jako on, že jak český národ, tak ostatní slovanské národy mají „holubičí povahu“. Mezi pozitivní vlastnosti řadí iniciativnost a individualitu: „Česká kultura je víc individualizována než jinde, proto v umění a vědě, kde cenu mají hlavně díla jednotlivců, vynikáme více nežli v politice, kde rozhoduje výsledek a ne úmysl nebo program.“ (Chalupný, 1907, s. 25) a mezi negativní nedůslednost. Také tvrdí, že Češi jsou racionálně založení a tvořiví. Z neseriózních spekulací např. zmiňuje anticipaci, kterou zdůvodňuje charakterem českého jazyka (Průcha, 2010, s. 136).

Dalším, kdo se pokusil charakterizovat českou národní povahu je Jiří Mahen. Průcha uvedl výčet vlastností, které Mahen vyjmenoval:

„Užitečné vlastnosti:

- Český člověk je člověkem zdravého, opatrného rozumu.
- Je schopen velkých myšlenek a má smysl pro velké věci.
- Je schopen ideálního nadšení a rozhorlení.
- Je čiperný přes svou rovnováhu, ačkoliv je pomalý.
- Je aktivní – buďme rádi!
- Je schopen do určité míry organizace práce.

Málo užitečné nebo škodlivé vlastnosti:

- Český člověk je těkavý, nevytrvá a rád přehání.
- Má v sobě málo odvahy, je málo revoluční.
- Je spíše Hamletem než don Quijotem.
- Nábožensky je vlažný a netečný až povážlivě.

- Je spíše chytrákem než člověkem, který se osvobozuje bojem.“

(Průcha, 2010, s. 137)

Průcha k tomu dále uvádí, že rysy národní povahy v čase jsou dosti stálé. Jako dalšího jmenoval Ferdinanda Peroutku, který se vyjádřil, že Češi jsou malým a slabým národem. Teze národní sebelítosti je přítomná i u dnešních autorů. Průcha dokonce spekuluje, zda sebedoceňování není rysem české národní povahy (2010, s. 138).

3 PROFIL SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA

Sociální pedagogika se dnes vyučuje na mnoha vysokých školách v této republice, nicméně existují zásadní problémy s vymezením této profese, která není ani začleněna do katalogu prací. V praxi se tedy setkáváme s tím, že sociální pedagogové jsou např. zaměstnáváni na místech vychovatelů. Co se týče legislativní opory, tak v zákoně o sociálních službách a o výchovných pracovnících je pouze zakomponováno, že „absolvování studijního oboru sociální pedagogika je dostačující kvalifikací pro výkon daných profesí v několika rezortech“ (Kraus, 2008). Charakteristika tohoto oboru je tedy pouze modelová a sociální pedagog má poměrně pestré možnosti uplatnění.

Dle Krause (2008, s. 197) lze tuto profesi charakterizovat z mnoha hledisek. Kraus sociální pedagogiku řadí mezi pomáhající profese, pro kterou jsou nejdůležitější aspekty psychologické a sociologické:

„Psychologický aspekt sleduje individuální charakteristiky a osobnostní předpoklady pro úspěšný vývoj profese a psychologické otázky přípravy na ni.

Sociologický aspekt zahrnuje problematiku společensko-ekonomické, kulturní a politické podmíněnosti vzniku, významu a působení (a případně zániku) profese; jádrem zájmu je oblast vztahů, které ovlivňují přípravu na toto povolání a společenské souvislosti jeho naplňování v praxi.“ (Kraus, 2008, s. 197 – 198) Pokud psychologický aspekt sleduje individuální charakteristiky a osobnostní předpoklady, tak se dá říci, že i identita ovlivňuje práci sociálního pedagoga.

Pokud by mělo jít o přímé vymezení profese sociálního pedagoga, tak nejčastěji je v tomto směru zmiňován P. Klíma: „Lze ho charakterizovat jako specializovaného odborníka vybaveného teoreticky, prakticky a koncepčně pro záměrné působení na osoby a sociální skupiny především tam, kde životní způsob, životní praxe těchto jednotlivců či sociálních skupin se vyznačuje destruktivním či nekreativním způsobem uspokojování potřeb a utvářením vlastní identity“ (cit. podle Kraus, Poláčková, 2001, s. 34).

3.1 Osobnost sociálního pedagoga

Sociální pedagog je řazen, jak již bylo zmíněno výše, mezi pomáhající profese. Jsou tedy u něj potřebné stejné osobnostní vlastnosti jako u jiných pomáhajících profesionálů.

Rozsypalová ve své bakalářské práci po zevrubné analýze dostupné odborné literatury vytvořila následující tabulku potřebných klíčových vlastností:

Tabulka 1: Klíčové osobnostní vlastnosti pomáhajícího profesionála (Rozsypalová, 2009, s. 42)

Přitažlivost	Realistické pojetí a sebedůvěra	Schopnost navazovat interpersonální vztahy	Emocionální stabilita
Důvěryhodnost	Schopnost sebereflexe	Schopnost týmové práce	Tvořivost a originalita
Komunikační dovednosti	Otevřenost	Trpělivost	Schopnost navázat a udržet vztah pracovník – klient a udržovat stanovené hranice
Empatie	Upřímnost	Vlídnost	Odolnost vůči psychické zátěži
Úcta ke klientovi	Vyrovnanost	Autenticita, kongruence	Organizační kompetence
Víra v člověka, optimistický pohled na člověka	Ochota se dále sebevzdělávat	Respekt k morálním a etickým pravidlům	

Rozsypalová výše uvedené kompetence a vlastnosti považuje za základní pro výkon práce a rozvoj každého pomáhajícího profesionála, tedy i sociálního pedagoga. Každá pomáhající profese je ale mírně odlišná, proto jsou kompetence sociálního pedagoga rozebrány v další kapitole.

3.2 Pracovní činnosti a kompetence sociálního pedagoga

Činnost sociálního pedagoga je velmi pestrá a dá se neustále tvarovat. Vzhledem k tomuto faktu jsou značné rozdíly nejen v pracovním zařazení, ale i v proporcionalitě přímé a nepřímé výchovné práce.

Dle Krause (2008, s. 199) mají pracovní činnosti sociálního pedagoga souhrnně povahu „výchovného působení ve volném čase (nabídka hodnotných volnočasových aktivit), poradenské činnosti vykonávané na základě diagnostiky a sociální analýzy problému a životní situace nebo výchovného prostředí, v němž se vychovávaný nachází, reedukační a resocializační péče i terénní práce (depistáže, screening)“ a objektem zájmu nejsou jen děti a mládež, ale obecně všechny věkové skupiny.

Vedle těchto činností sociální pedagog také spolupracuje s rodiči, jinými pedagogickými pracovníky a dalšími odborníky např. ze sociální sféry; věnuje se i managementu a organizaci – tvoření koncepcí, podílí se na projektech, tvoří metodické materiály a zúčastňuje se výzkumu (Kraus, 2008).

Jeho kompetence by tedy měly být následující:

- Očekávají se vědomosti širšího společenskovedního základu, tj. z pedagogiky, psychologie, sociologie a filozofie) včetně biomedicínských znalostí (biologie člověka, somatologie) a poznatky ze sociální politiky, práce a práva. Potřebné jsou i speciální znalosti z oblasti sociální pedagogiky, pedagogiky volného času, metod sociálněvýchovné práce, teorie komunikace, organizace a řízení výchovy ve volném čase. Tento vědomostní profil je doplněn poznatky z managementu, personalistiky a z jiných zájmových oblastí.
- V oblasti dovedností musí být sociální pedagog vybaven v sociální komunikaci a diagnostice, být schopen vést dokumentaci, využívat metod sociálně pedagogické prevence a terapie, asertivně řešit problémy a své kompetence využívat.
- Důležité jsou i vlastnosti osobnosti, které se týkají i fyzických předpokladů pro výkon práce. Z hlediska psychiky je potřebná empatie, stabilita a vyrovnanost. Potřebná je i originalnost, kreativita a aktivita. (Kraus, 2008)

Pokud bychom měli tyto kompetence znázornit modelem, tak je dělíme na informativní a formativní. Informativní zahrnují všeobecné a speciální vědomosti. Formativní kompetence zahrnují dovednosti, mezi které řadíme senzomotorické, sociální a intelektuální, kte-

ré dále dělíme na diagnostické, didaktické a schopnost řešení problémů. Vedle dovedností jsou i osobní vlastnosti, které dělíme na charakterové, volní a zájmy (Kraus, Poláčková, 2001, s. 36).

Co se týče výkonu profese, tak tato vyžaduje pro výkon podmínky dvojí povahy. První z nich jsou podmínky materiální – sociální pedagog potřebuje pro výkon praxe prostory a patřičné vybavení. Druhé podmínky jsou sociálně-psychického charakteru: tato profese se vyznačuje velmi volnou pracovní dobou, jsou zapotřebí dobré vztahy na pracovišti a patřičná sociálně-kulturní atmosféra na pracovišti (Kraus, 2008, s. 201 – 202).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V teoretické části práce jsme se zabývali vymezením základních pojmů z oblasti identity, která byla brána jak z psychologického, tak ze sociologického pohledu a z oblasti sociální pedagogiky.

V jednotlivých kapitolách jsme se věnovali identitě, byla rozebrána problematika identity a jejího vzniku, dále pak patřičné teorie související s jejím vznikem – Eriksonova teorie ego identity, identita v symbolickém interakcionismu, teorie sociální a kolektivní identity, která byla rozvinuta v pro tento výzkum stěžejní národní identitu, kde jsme se věnovali nejenom samotné teorii, ale i historii a povaze v českém kontextu. Věnovali jsme se i osobnostnímu profilu sociálního pedagoga, neboť identity také do tohoto profilu spadají.

V kapitole 2 této práce byla věnována pozornost problematice národní identity. Na tuto problematiku budeme v rámci praktické části práce navazovat výzkumem *Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě* od Vlachové a Řehákové (2004), který nám poskytuje otázky a cíle pro realizaci kvalitativního výzkumu a jejichž výzkumný soubor činil z území ČR 1111 respondentů ve věku od 16 do 70 let. Tento výzkum přichází s výsledkem, že populace ČR se „...jeví spíše jako průměrná. Teritoriální identitou, definicí obrazu národa a mírou patriotismu či šovinismu se česká populace velmi podobá populaci slovenské. U obou převažuje teritoriální identita se státem, obraz národa je složen jak z kulturních, tak státoprávních prvků (příslušníci českého a slovenského národa musí umět jazyk, cítit se Čechem či Slovákem, respektovat politické instituce a zákony země, mít občanství a žít na území Česka či Slovenska po většinu svého života), Češi i Slováci jsou hrdí na kulturu a nevyznačují se výrazným šovinismem“ (Vlachová, Řeháková, 2004, s. 504).

V následujících podkapitolách se budeme zabývat stanovením výzkumných cílů a otázek. Pozornost bude věnována i strategii výzkumu, technice sběru dat, výzkumnému souboru a realizaci samotnému výzkumu.

4.1 Vymezení výzkumných cílů a výzkumného problému

Jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole, tak cíle jsou založeny na výzkumu Vlachové a Řehákové (2004).

Hlavním výzkumným cílem je:

- Zjistit, jak sociální pedagogové v ČR prožívají českou identitu.

Vedlejšími cíli jsou:

- Zjistit, jaká je národní hrdost u sociálních pedagogů.
- Zjistit, jaký je obraz českého národa u sociálních pedagogů v ČR.
- Zjistit, jaký mají sociální pedagogové v ČR vztah k národnímu státu.
- Zjistit, jaká je u sociálních pedagogů míra věrnosti a lásky k českému národu.
- Zjistit, zda jsou sociální pedagogové připraveni jednat ve prospěch českého národa.

Danou problematikou se v kontextu sociální pedagogiky nikdo nezabývá, proto je nutné vést kvalitativní výzkum a na jeho základě vytvořit hypotézy. Na základě výše uvedeného tvrzení tedy neexistují žádné výzkumy.

Výzkumem v této oblasti bychom se ale měli zabývat: identita v současnosti patří mezi nejpopulárnější výzkumná témata a na základě tohoto výzkumu mohou být vedeny další výzkumy např. v oblasti vlivu národní identity sociálního pedagoga na práci, nebo vlivu této identity při práci s dětmi, takže tento výzkumný problém může být přínosný i pro jiné obory, např. pedagogiku občanské výchovy.

4.2 Výzkumné otázky

Na základě výše uvedených výzkumných cílů jsou stanoveny i výzkumné otázky, které by měly poskytnout odpovědi na nejen hlavní výzkumný cíl, ale i na stanovené dílčí cíle.

Hlavní výzkumnou otázkou je:

- Jak sociální pedagogové v ČR prožívají českou identitu?

Vedlejšími výzkumnými otázkami jsou:

- Jaká je národní hrdost u sociálních pedagogů?
- Jaký je obraz českého národa u sociálních pedagogů v ČR?
- Jaký mají sociální pedagogové v ČR vztah k národnímu státu?
- Jaká je u sociálních pedagogů míra věrnosti a lásky k českému národu?
- Jsou sociální pedagogové připraveni jednat ve prospěch českého národa?

4.3 Strategie výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, jak sociální pedagogové v ČR prožívají českou identitu. Vzhledem k tomu, že identita je subjektivní, pocitovou záležitostí každého člověka, jsme se rozhodli realizovat výzkum kvalitativní formou, která poskytne tolik potřebný vhled do každého z jednotlivých respondentů. Rozhovory nám umožní osobní kontakt s respondenty, získané informace mohou být hlubšího, až intimního charakteru. Tato forma poskytne informaci o souvislostech s ostatními jevy. Za nevýhodu lze považovat fakt, že kvalitativní výzkum není z principu objektivní, neboť výzkumník do něj vkládá svou osobnost s osobním přístupem a velkou časovou náročnost kvůli přepisům rozhovorů a následnému kódování. Získaná data totiž nelze vyhodnotit tabulkovým procesorem či statistickými programy, jak je běžné v rámci kvantitativního výzkumu, takže je nutná osobnost výzkumníka a jeho výzkumné schopnosti. K dispozici jsou sice aplikace i pro kódování textu, např. NVivo, ale i zde platí, že výzkum je jen tak kvalitní, jak je schopný výzkumník, bez ohledu na to, že tyto aplikace jsou do určité míry schopné automaticky kódovat text za určitých okolností.

4.4 Technika sběru dat

V rámci kvalitativního výzkumu existuje mnoho možností sběru dat, ať již se jedná o interview, ohniskové skupiny nebo pozorování. U pedagogických věd se užívá i studium záznamu jak textového, tak audiovizuálního charakteru.

Interview neboli rozhovor je jednou ze standardních metod sběru dat, která se v kvalitativním výzkumu používá. Dle Švaříčka a Šed'ové (2004) dělíme rozhovory na nestrukturované, polostrukturované a strukturované. Nestrukturovaný rozhovor umožňuje absolutní volnost, co se týče odpovědí, protože výzkumník má pouze stanoven okruh témat. Takový rozhovor přináší odpovědi na nečekaná témata, ale je pro zpracování nesmírně časově náročný.

Strukturovaný rozhovor poskytuje výhodu v tom, že je vše předem známo, ale zase neumožňuje patřičnou volnost kladení otázek.

Kompromisem mezi těmito krajními body je polostrukturovaný rozhovor, který poskytuje obojí – jak stanovenou šablonu, tak volnost v kladení doplňujících otázek, lze tedy pružně reagovat na nově se vynořivší témata či podněty. Vedle těchto vlastností je i časově velmi dobře realizovatelný bez zbytečné zátěže kladené jak na respondenta, tak výzkumníka.

Pro účely této práce byl vybrán právě polostrukturovaný rozhovor.

4.5 Výzkumný soubor a metoda výběru

Výzkumný soubor tvoří respondenti s ukončeným vysokoškolským vzděláním sociálněpedagogického směru, kteří byli zvoleni na základě dostupného výběru. Do výzkumu jsme se snažili zahrnout jak muže, tak ženy, bohužel nedostatek sociálních pedagogů mužského pohlaví a nízký počet respondentů obecně zapříčinil, že se ve výzkumném souboru sešly jen ženy. Vzhledem ke zkoumanému tématu, které je silně subjektivní, jsme se snažili i o větší věkový rozptyl respondentů, což se nám do určité míry povedlo.

Údaje o respondentech jsou v následující tabulce:

Tabulka 2: Respondenti zařazení do výzkumu

Iniciály	Věk	Pohlaví	Délka praxe v zařízení	Obec
MM	30	žena	7,5 let	Zábřeh
BS	25	žena	2 roky	Šumperk
AX	38	žena	$\frac{3}{4}$ roku	Zlín
NO	26	žena	$\frac{3}{4}$ roku	Šumperk

Údaje o délce praxe jsou aktuální k datu provedení rozhovoru, ten je součástí přílohy a obsahuje i další informace (např. délku rozhovoru).

4.6 Realizace výzkumu

Výzkum byl realizován na mnoha místech na Moravě, tj. v Šumperku, Zábřehu a Zlíně. Obesílali jsme i více lokalit, např. zařízení na Ostravsku, Brněnsku, v Čechách, nicméně z těchto míst se neozvali žádní potenciální respondenti.

Z důvodu anonymity, kterou zaručují standardní etická pravidla výzkumu, nejsou zařízení, která jsme obesílali nebo kde pracují respondenti, zveřejněna.

Samotná realizace rozhovoru probíhala tak, že jsme nejprve oslovili zařízení, které by mohlo zaměstnávat či jiným způsobem být ve vztahu se sociálním pedagogem. Dopis, který byl těmto zařízením odeslán e-mailem na veřejně dostupné adresy, je uveden v příloze P I. Pokud přišla ze zařízení kladná odpověď, bylo na místě provést osvětu o námi prová-

děném výzkumu, která přiblížila zkoumanou problematiku a také nastolila časové vymezení, které se odhadovalo na 30 minut a návrh termínu realizace rozhovoru.

Realizace samotného polostrukturovaného rozhovoru se nesla v přátelské a pohodové atmosféře přímo v zařízení. Před zahájením rozhovoru jsme opětovně vysvětlili, o jaké téma půjde a na co se budeme vyptávat, zodpověděli dotazy a vyžádali si souhlas s rozhovorem a audiozáznamem. S sebou jsme si přinesli i schéma rozhovoru, které se nachází v příloze P II.

Ačkoliv respondenti nejevili moc nervozity, tak sdílnost byla velmi odlišná. Někteří byli velmi otevření, druzí zase spíše rezervovanější. V některých případech bylo potřeba reformulovat otázku tak, aby zapadala do kontextu.

Důležitou a časově velmi náročnou částí byla transkripce audiozáznamu. Vzhledem k předchozím zkušenostem, které máme s levnými diktafony, byl záznam pořizován na fotoaparát BenQ DC C850 v audiorežimu. Respondenta jsme před započítím rozhovoru ubezpečili, že video nebude zachytáváno a názorně předvedli, že fotoaparát je skutečně v režimu, kdy je schopen pouze zachytávat zvuk. Vzhledem k tomu, že se povedlo nasbírat zhruba přes hodinu audiozáznamu, tak důležitým nástrojem pro snadnou transkripci dat se stala kombinace profesionální multimediální chiclet klávesnice Dell KB-213P, která je přímo na místě pod pravou rukou vybavena tlačítka na pauzování záznamu a regulaci hlasitosti a volně dostupného audio přehrávače Media Player Classic Home Cinema, jenž je schopen příkazy z těchto tlačítek přijímat i během přepisu v Microsoft Word 2013. Kombinací těchto prvků se dařilo přepisovat jen o zhruba 50 % pomaleji, než je samotná stopáž záznamu.

5 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

V této kapitole se budeme zabývat interpretací dat ze získaných rozhovorů pomocí zakotvené teorie od autorů Strausse a Corbinové (1999), kterou v pedagogických vědách aplikují především Švaříček a Šedřová (2004), v jejímž rámci užíváme otevřené a axiální kódování, jež nám jevy vloží do souvislostí.

V minulé kapitole jsme provedli transkripci rozhovorů, které jsme následně přečetli, nakódovali a příslušné kódy kategorizovali. Následně jsme se pokusili najít souvislosti mezi jednotlivými kódy. Každý rozhovor má svou vlastní kódovou a kategorickou strukturu, která bude před analýzou jednotlivých kódů vypsána. Po této analýze nastupuje axiální kódování, které je technikou, jež naváže na předešlé otevřené kódování paradigmatickým modelem, který si zobrazíme na diagramu u každého rozhovoru. V rámci tohoto kódování se porovnávají vztahy mezi jednotlivými kategoriemi a uvádí se ústřední fenomén, kauzální podmínky, kontext, intervenující podmínky, strategie jednání a následky (Strauss, Corbin, 1999).

Po axiálním kódování následuje selektivní kódování, jež na něj navazuje. V jeho rámci vybíráme jednu klíčovou kategorii, ke které jsou vyznačeny vztahy s ostatními kategoriemi (Strauss, Corbin, 1999).

5.1 Respondent MM

Rozhovor zahrnuje tři kategorie: náš stát, můj domov, politická situace a hájím český stát.

5.1.1 Náš stát, můj domov

Tato kategorie zahrnuje tři kódy: politická situace, funkční a sociální stát a žiji ráda doma.

5.1.1.1 Politická situace

Respondentka v rámci rozhovoru uvedla, že politická situace „... tedy není úplně ideální a pana Zemana, kdy teda si myslím, že se musíme stydět za jeho výroky teda, ...“, čímž dává najevo, že velkým problémem ve vztahu k českému státu bude právě zmíněná politika a její vedoucí osobnosti, kterou v tomto případě zastupuje prezident Zeman a z dřívějšíka i tehdejší ministr sociálních věcí Drábek: „Třeba pan Drábek, ten se neosvědčil, si myslím.“ Se špatnou politickou situací souvisí i legislativa státu, která podle respondentky také nepatří mezi nejkvalitnější, neboť ji ztěžují nejen výkon povolání, ale i výkon sociální role jako matky: „... Ještě s tím souvisí různé zákony, které se vztahují zase jakoby k mému

oboru, rodičům a dětem... Nelíbí se mi na nich to, jak je to tam někdy formulované, že si může člověk vybrat, že není přesně dáno, že to má být tak a tak, ale že to je takové, že si může člověk vybrat kdy chce co chce.“

S těmito tématy souvisí i stud vůči politické reprezentaci, když někde reprezentuje: *„No stydím se, když nás naši politici někde prezentují a to jejich chování je prostě špatné.“*

5.1.1.2 Funkční a sociální stát

I přes nedostatky v politice je respondentka hrdá na vybudovaný stát, který je funkční a sociální: *„Na co jsem hrdá? Tak asi určitě na to, že tu máme základní věci k životu, máme tady lékařskou péči, teče nám tu pitná voda z kohoutku, nemusíme si ji nikde kupovat, což někteří nemají. Funguje nám tu sociální systém, nikoho nenecháme na ulici.“*

Pochvalu si zaslouží i fungující záchranná síť v podobě humanitárních organizací, která poskytuje pomoc i jiným státům, pokud je zapotřebí: *„No, tak třeba co se týče nějakých humanitárních organizací, které posílají do zahraničí, teď to bylo třeba na Ukrajinu, jsme tam posílali spacáky a potřebné věci, tak tohleto si myslím, že je dobře.“*

5.1.1.3 Žiji ráda doma

Respondentka se považuje za Češku a je hrdá na to, že jí je. Je ráda i za to, že tady žije. Její národní hrdost však není tak silná, jak by mohla být ve srovnání např. s Američany, jak dokládá sama následujícím výrokem: *„No, jestli jsem hrdá... Asi ne tak úplně tak hrdá, jako jsou třeba Američani, ti si věší svoje vlajky v oknech, to určitě ne, ale jsem samozřejmě ráda, že žiju tady, jakoby v Česku. (smích)“*

5.1.2 Česká mentalita

Tato kategorie obsahuje tři kódy: vytížená vs. pohodlná rodina, česká individualita a kulturní tradice.

5.1.2.1 Vytížená vs. pohodlná rodina

Respondentka uvádí dva pro ni typické modely české rodiny, které jsou stavěny do protikladu. První model je představitelem typické české rodiny, která ale trpí nesmírnou zátěží, co se týče financí. Druhým modelem je taky model typické rodiny, který ale trpí mnohými neduhy a parazituje na sociálním státu: *„To asi záleží, v čem zrovna člověk žije a koho má kolem sebe. Kdybych popsala typickou českou rodinu, tak žijí v domě, mají děti, mají psa, maminka chodí do práce, tatínek chodí do práce, děti chodí do kroužků, snaží se splácet*

hypotéku. A pak tady jsou ti, to jsou zase jiné rodiny, se kterými pracuji i já, ti nebydlí ve svém domě, bydlí na ubytovně, mají vícero dětí, maminka nechodí do práce, tatínek nechodí do práce, děti nechodí do kroužku, jsou jenom jakoby někde prostě na ulici, ani o nich rodiče nevědí, kde jsou, to mi určitě nepříjde dobrý.“

5.1.2.2 Česká individualita

Češi jsou v rozhovoru zmíněni jako pestrý národ plný individualistů. Zmiňuje se jak o pozitivních, tak negativních vlastnostech českého národa. V pozitivním směru je zmíněna šikovnost, v negativním existující nepřizpůsobivost a (v návaznosti na předešlý kód) i nepracovitost, parazitismus na sociálním státu: *„No, samozřejmě to jsou lidé, kteří jsou určitě šikovní a co je znám, na ty bych byla hrdá, a potom tady jsou nepřizpůsobiví, co nepracují, no, tak na ty určitě hrdí nejsme“.*

Charakter českého národa je tedy definován jako silně individuální: *„No já si myslím, že to nejde dát všechny do jednoho pytle, jsou tady jak ti, co to myslí dobře tak i ti, co jim to kazí. Charakter - to je asi různé, je to člověk od člověka, myslím si, že se to nedá dát dohromady, že je někdo jeden a podle něj se budou chovat všechny ostatní.“*

Typický Čech je definován následovně: *„No, úplně typický Čech? To je asi různý, jako, asi většina je těch, co vstanou ráno v šest, jdou do fabriky, pak se vrátí ve tři hodiny, sednou si na ten gauč a tam jsou až do večera.“* Typický Čech je tedy dle respondentky pracovitý hlavně proto, aby měl z práce, resp. zaměstnání finanční prospěch.

5.1.2.3 Kulturní tradice

K české národní identitě a k českému národu patří i kulturní tradice, které jsou pro respondentku neodmyslitelné, a je na ně hrdá. Mezi takové tradice se řadí nejen např. svátky, ale i třeba rituály prováděné na každodenní bázi: *„Já nevím, svátky, Vánoce, jsem ráda, že to máme v Česku tak, jak to máme.“* Respondentka si svou českou národnost uvědomuje i po ránu během příjmu informací. Mezi jednu z nejvýznamnějších kulturních osobností v národu řadí slavného pedagoga, učitele národů, Jana Amose Komenského, který se významným způsobem zasloužil o dnešní společnost: *„Tak asi si myslím, že Komenský je základ všeho, ten vytvořil spoustu věcí, které využíváme doteď.“*

5.1.3 Hájím český stát

V rámci této kategorie máme tři kódy: Bojuji za hodnoty, hájím i nespravedlnost a osobnosti za práva lidí.

5.1.3.1 Bojuji za hodnoty

Respondentka by šla bojovat za Českou republiku, kdyby to bylo zapotřebí. Uvádí, že by bojovala za spravedlnost a hodnoty: „... *bojuju za něco, co myslím, že je pro mne spravedlivé a že bojuju za nějaké hodnoty svoje, které mám já.*“ Na základě tohoto výroku lze interpretovat, že podstata boje bude „za správnou věc“, jak je vedeno i dále v otázce historických událostí: „*Tak třeba 17. listopadu, to je klasický. To chtělo určitě hodně odvahy.*“ Tzv. sametová revoluce je i v dalších rozhovorech poměrně živým tématem hlavně u této generace, která se odvíjí od konce vedoucí úlohy Komunistické strany Československa v naší společnosti a dala by se označit také za formu boje – boj za hodnoty.

5.1.3.2 Hájím i nespravedlnost

I přesto, že tématem boje je spravedlnost, respondentka se zmiňuje i o nespravedlnosti a že pozice lidí v nepravu je také zapotřebí hájit. „*Tak určitě, tak jak hájím tady postoje lidí, kteří jsou v nepravu, tak určitě, i Českou republiku, přece jen tady žiju, že jo.*“ Podstatou tohoto postoje je především silný vztah k území, kde respondentka žije a k místním hodnotám.

Výše uvedený výrok se ale zabývá nejen státem či územím, ale i lidmi. Respondentka sice hájí postoje lidí, které jsou v nepravu, ale na druhé straně se stydí za hloupé a neschopné lidi: „*Hloupost a neschopnost zjišťovat nové informace a posouvat se někam dál, tohle mě hodně trápí.*“

5.1.3.3 Osobnosti za práva lidí

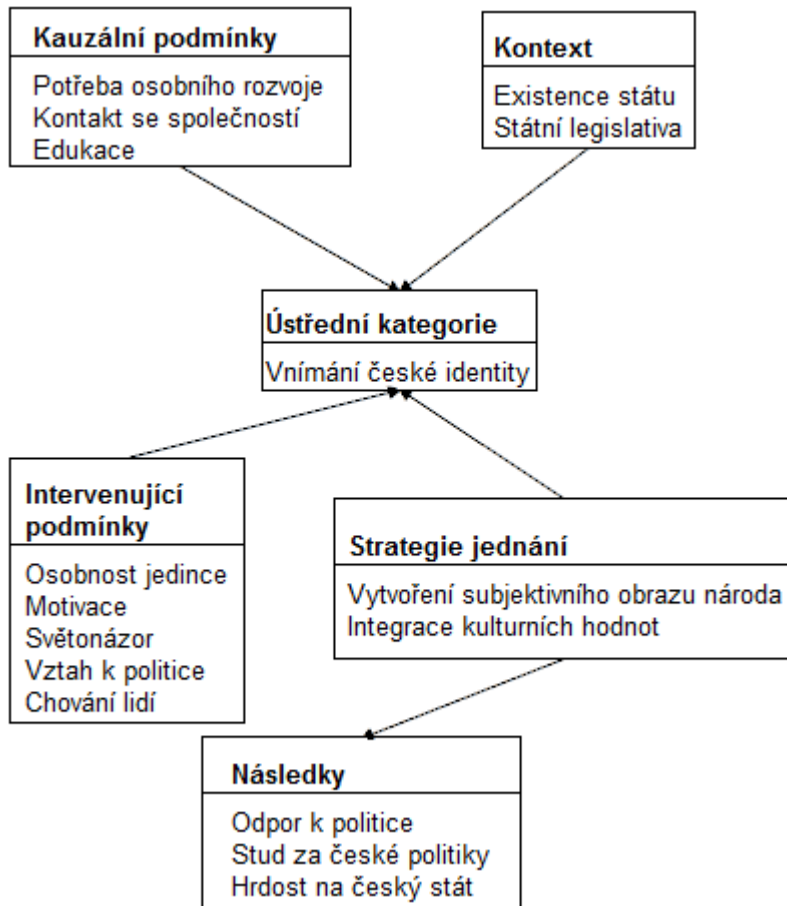
Silným tématem je i úcta k osobnostem, které se zasloužily o lidská práva či o sociální stát. Pokud opomineme negativní postoj k ing. Zemanovi a dr. ing. Drábkovi, kde zejména posledně jmenovaný měl se sociálním státem co do činění z titulu své funkce jako ministr práce a sociálních věcí a tedy spadají do politické kategorie, tak z kategorie běžných osob nebo osob pohybujících se v neziskové sféře respondentka uvádí zejména dr. Marii Vodičkovou, která t. č. pracuje jako předsedkyně Fondu ohrožených dětí: „*No, asi Marie Vodičková, ta bojuje za práva lidí.*“

Vedle Vodičkové je zmíněna i další osobnost ze sféry pomoci nezaopatřeným dětem, a to

senátorka za ANO a bývalá ředitelka nadace Naše dítě Zuzana Baudyšová: „*Pak je tam ještě Baudyšová, ta by taky zasloužila obdiv.*“

5.1.4 Axiální kódování

Obrázek 1: Axiální kódování u respondentky MM

5.1.5 Selektivní kódování

Jako ústřední kategorii jsme označili vnímání české identity. Na základě dat jsme identifikovali, že určujícím faktorem pro tento jev je existence několika pilířů: v první řadě státu a jeho legislativy a v druhé řadě existence občanské společnosti. Oba tyto pilíře mají vztah k ústřední kategorii, dokonce mají i vztah mezi sebou, neboť stát zastřešuje společnost, která se řídí zákony a různými obyčeji. Zákonodárné sbory jsou ale vnímány jako špatně reprezentativní a špatně fungující i přesto, že stát je v tomto případě funkční a dokonce je schopen zajišťovat i sociální systém.

Vnímání české identity je tedy výrazně zasaženo politickou situací ve státě, která vytváří odpor a stud vůči politické reprezentaci státu, která je brána za nejen interní, ale i externí reprezentaci národa. Výsledkem je sice hrdost ke státu, ale i odpor k jeho představitelům.

5.2 Respondent BS

Rozhovor zahrnuje tři kategorie: česká státnost v Evropě, silný český národ a sociální stát.

5.2.1 Česká státnost v Evropě

Tato kategorie zahrnuje dva kódy: ztráta významu a Evropská unie, viník všeho zla.

5.2.1.1 Ztráta významu

Respondentka je nespokojená se stavem hospodářství v českém státě. Republika po sametové revoluci a přechodu k trhem řízené ekonomice začíná pozbývat na významu, stává se zároveň závislejší na importu: *„Mám takový pocit, že spoustu věcí, kterými byla ta ČR jakoby významná, třeba i tím hospodářstvím a takhle, tak to všechno pomizelo. Už nejsou prostě takové farmy, už není to obchodování. Teď se vytvořilo spousta řetězců, jak supermarketů, dováží se spousta věcí ze zahraničí. Myslím si, že tohle nebyl správný tah. Dost lidí ztratilo zaměstnání a ty věci už nejsou jakoby od nás, což je docela škoda. Když si člověk zajde do supermarketu, tak vidí samý dovoz Španělsko a takové věci. Takže je toho hodně v tomto směru.“*

5.2.1.2 Evropská unie, viník všeho zla

V rozhovoru se projevuje silný odpor k Evropské unii, která je také zodpovědná za ztrátu významu České republiky ve světě, omezení suverenity státu a pozbytí soběstačnosti: *„Já si myslím, že hodně na tom má i ten vstup do Evropské unie, to hodně udělalo. Určitě i ten systém, který má určité standardy, které byly nastaveny, a hodně takových maloobchodů muselo uzavírat a já si myslím, že to je škoda. Ti lidi, ti byli schopni pěstovat různé věci, byli na to dobří, bylo tu spousta hospodářství a teď... je to škoda, že už to není.“* V odpovědích se objevuje i fatalismus respondentky, která tvrdí, že to tak mělo být: *„Nemyslím si, že byl úplně správný vstup do EU, ale říkám, to jsou asi věci, které měly přijít.“* Za velmi problematické označuje i Euro, za jeho odklad můžeme vděčit exprezidentovi Klausovi: *„Určitě. Není to... myslím si, že dřívější prezident [Klaus] udělal hodně kroků k tomu, aby se to nezvrhlo ještě více. Teďka mluvím zrovna o euru. Takže si myslím, že udělal hodně kroků, které to jako oddálily, ale pomalu a jistě se do toho blížíme, takže...“*

hodně udělalo i tohle, teď uvidíme, jak to bude s našim novým prezidentem“. Existují zde očekávání vůči budoucímu prezidentovi.

Ačkoliv je Evropská unie považována prakticky za viníka všeho špatného, ať již přímého či nepřímého, tak např. Schengen je vnímán respondentkou pozitivně: *„Jsou tam různé výhody a tohle je jedna z výhod.“*

5.2.2 Silný český národ

Tato kategorie obsahuje čtyři kódy: hrdost na dědictví, „poučení z krizového vývoje“ a národ a sport.

5.2.2.1 Hrdost na dědictví

Respondentka miluje Českou republiku a má k ní velmi silný vztah a definuje se jako Češka: *„Jsem hrdá na to, že jsem Čech. A na český národ jako takový, když by někdo přišel do ČR, třeba ze zahraničí, tak jsem hrdá na to, že jsem Čech a že žiji v Česku a jsem hrdá na ten český národ jako takový, myslím si, že máme spoustu historie, spoustu památek, kterými se můžeme chlubit, takže určitě.“*

Český národ je dle mínění respondentky velmi silný a soudržný i při malé národní hrdosti: *„Já v tom cítím takovou velkou sílu. Neříkám, že všichni lidé jsou hrdí na to, že jsou Češi, to si myslím, že je toho strašně málo, ale cítím z toho strašnou sílu.“* Síla národa je odkazována na existující symboly a hodnoty, ty tvoří národní pospolitost: *„Je v tom určitě taková jednota, něco, co nás spojuje, ať už to jsou různé symboly, hodnoty.“*

Tyto jednotlivé prvky jsou definující pro českou národní identitu: *„Tak určitě jazyk, ten je charakteristický, jsou to různé tradice, specifická příroda, památky, kultura.“* Z těchto jednotlivých nositelů kulturního dědictví se odvozuje hrdost na český národ. Silný vztah existuje i k české měně: *„... jsem prostě hrdá na tu kulturu, na ty památky, vidím i přírodu a to je pro českou zemi dost charakteristické. Takže na tohle jsem asi nejvíce hrdá. A taky jsem hrdá na českou korunu, třeba! (smích) Ta už moc dlouho nebude.“*

Co se týče postav, objevuje se hrdost na dvě významné postavy československých, resp. českých dějin, a to na TGM a Havla: *„Významnou osobou byl třeba Tomáš Garrigue Masaryk, Václav Havel. To jsou takoví dva lidé, kteří mě nejvíce utkvěli v paměti.“*

5.2.2.2 „Poučení z krizového vývoje“

Ve slabších okamžicích české státnosti se opět objevuje fatalismus respondentky, která je názoru, že věci tak měly být a že všechno zlé je pro něco dobré. V tomto směru je zmíněn

motiv komunismu, resp. socialismu v českém státě: „*To je opět ta otázka, jestli se stydím jako za ten národ. Já si pořád myslím, že to tak mělo všechno být. Když se prošlo různými věcmi a vím, že jakoby v komunismu byly věci, které nebyly úplně správné, bylo tam spoustu nesprávných věcí, které se udály, ale díky tomu ten stát jakoby roste a rostou i lidi v něm osobnostně, takže nejsou věci, za které bych se styděla, myslím si, že to tak mělo být. Člověk se v životě stydí za spoustu věcí, ale musí se s tím smířit a napravit se z těch chyb.*“

V rámci boje by respondentka šla za republiku bojovat, uvádí pocity jako hrdost, čest a spravedlnost, je zmíněna i hrdost na Armádu České republiky. Pokud by se ale v takové krizi objevilo neprávo, tak by nejspíše do boje nešla, neboť klade spravedlnost a čest nad národní identitu, ačkoliv věří, že rozhodnutí státu by bylo vždy správné: „*Kdyby byla v nepravu, tak asi ne. Jsem člověk, který je hodně spravedlivý a hlavně čestný, takže určitě ne. Ale věřím tomu, že to rozhodnutí by bylo vždycky správné, ale asi je to takové naivní (smích).*“

Zřetelná je i víra respondentky v to, že se všechny krize podaří vyřešit tak, aby byly pro český národ nejlepší a že se tedy nemusí za národ stydět: „*Ony jsou různé krizové situace, které se vyřeší dobře, ale ty kroky jsou směřované tak, aby to bylo pro český národ nejlepší. I když se chybuje, tak i z těch chyb se může člověk poučit, naučit a myslím si, že každý chybujeme, ať už je to náš prezident, kdokoliv. Nikdy jsem se tedy nestyděla za český národ, asi ani v žádné situaci. Nenapadá mě to.*“

5.2.2.3 *Národ a sport*

Respondentka prožívá své češství zejména při sportovních událostech: „*Určitě sportovní akce, olympiáda. Nejsem ten člověk, co by se díval na všechny sporty, to v žádném případě, ale mám ráda hokej, fandím i při jiných příležitostech, ale je pravda, že všechno směřuje k tomu sportu.*“ Aspekt sportu je i v ostatních rozhovorech velmi patrný, je to jedna z mála událostí, která podle všeho národ skutečně stmeluje a aktivně se při ní prožívá národní identita.

5.2.3 Sociální stát

Tato kategorie obsahuje dva kódy: typická česká rodina a pomoc lidem.

5.2.3.1 Typická česká rodina

Typický Čech je definován jako osoba, která „*musí mluvit česky (smích), musí mít rád svoji zem, musí znát svoji kulturu, historii, musí se k tomu hlásit, že je Čech. Musí být hrdý, neříkám, že každý musí být čestný, ale bylo by to fajn.*“ Z jednotlivých osob se skládá typicky česká rodina, která je v současném stavu definována opět jako individuální záležitost s často se opakujícími finančními problémy a s potřebou osobní zodpovědnosti: „*Spiš to vnímám tak, že teď je spousta rodin, které se koukají na tu rodinu skrz finance, jestli na to mají. Je spousta rodin, kterých by chtělo více dětí, a nemůžou si to dovolit. Dřív to bylo o dost jiné. Ale určitě neříkám, že všichni, ale mělo by to tak být, že když už si člověk tu rodinu založí, tak by měl být za ni zodpovědný. A tu zodpovědnost vzít jakoby na sebe.*“

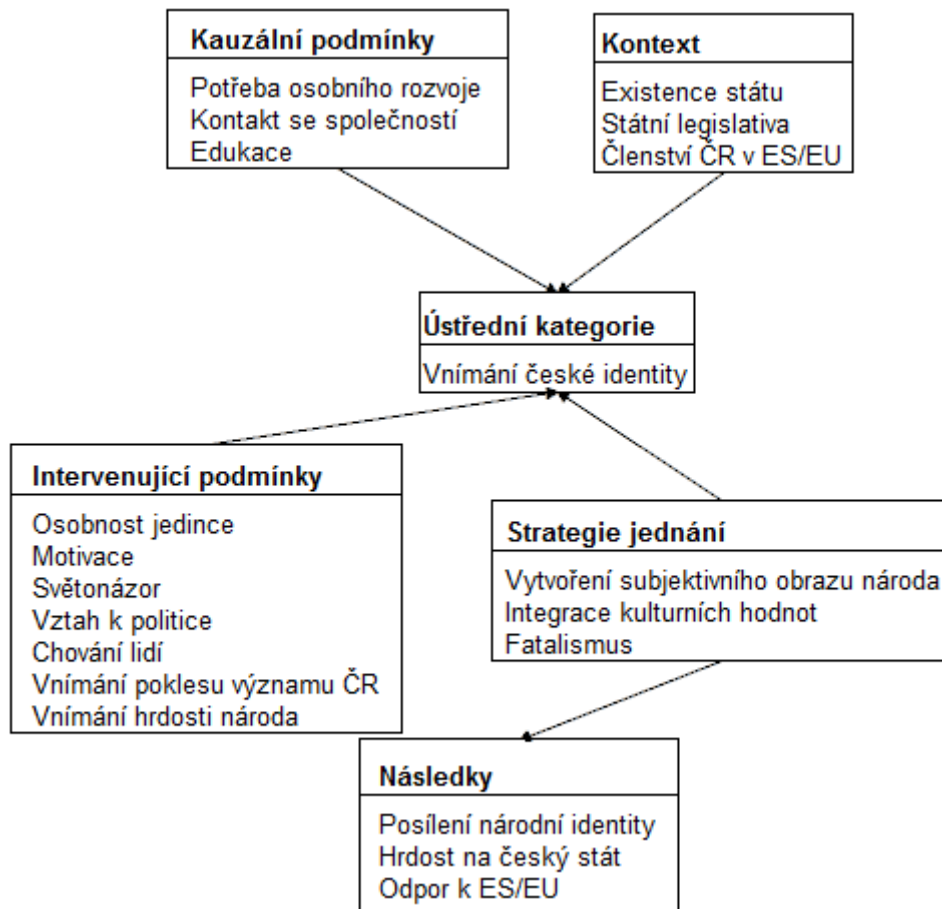
5.2.3.2 Pomoc lidem

Pomoc lidem je vnímána jako záslužná a respondentka oceňuje všechny osobnosti či útvary, které ji praktikují: „*... dokážu ocenit snahu i naší armády, která šla třeba i do války do Afghánistánu, ...*“

Podle respondentky je velmi pozitivní, že mizí tabu a stát se snaží řešit nastalé problémy i přesto, že nemá vidinu zisku: „*Dřív byla spousta věcí tabu, dnes se o tom víc mluví, jsou různé osvěty, to si myslím, že je hodně pozitivní. Dřív se o tom tak nemluvalo, jako třeba i ta drogová problematika, která prostě je a bude, nemyslím si, že vymizí, tak se o tom začíná více mluvit, začíná se to tak nějak přijímat, jsou různé programy, které dovedou zafinancovat tyto služby, při tom ti lidi jsou pro ten stát nechci říci zbyteční, ale prostě... jako jim přidělává dluhy a tahle cílová skupina není pro ten stát zase až tak. Otevírá se tedy i pro tuto skupinu lidí, což je úplně super.*“ K sociální politice má ambivalentní vztah, podpora státu je důležitá a funkční, nicméně finance jsou čím dál více problematictější položkou: „*Na jednu stranu to hodnotím kladně, asi z důvodu toho, že ty finance na služby pořád dávají, pořád se přispívá a řeší, ale teďka v poslední době je trošku problém, protože ty peníze už je těžší sehnat. Takže na jednu stránku jsou otevření problému, jsou otevření tomu to řešit, ale někdy do toho ty prostředky nevloží, třeba do různých služeb.*“

5.2.4 Axiální kódování

Obrázek 2: Axiální kódování u respondentky BS

5.2.5 Selektivní kódování

Jako ústřední kategorii jsme označili vnímání české identity. Na základě dat jsme identifikovali, že určujícím faktorem pro tento jev je existence několika pilířů: v první řadě státu a jeho legislativy a v druhé řadě existence občanské společnosti, to vše v kontextu Evropské unie.

Postavení Evropské unie vůči české identitě je v tomto rozhovoru jednoznačné: členství v EU je vnímáno jako omezující z hlediska suverenity, deklasuje vnímání české identity a přináší změny k horšímu. Je to však bráno fatalistickým přístupem a i přes existující odpor k Evropskému společenství je schopna připustit jedno pozitivum a to Schengenský prostor.

To vše se formuje do posílení národní identity, které je zapříčiněno odporem k subjektu sui generis³ - Evropské unii a s ní provázané *acquis communautaire*⁴, která je českému právnímu řádu nadřazena. V tomto směru je vnímána i hrdost k českému státu, který je vnímán jako utlačovaný a tiše trpící.

³ Sui generis, tj. „svého druhu“ je běžným politologickým pojmem, sloužícím pro označení Evropské unie.

⁴ Tento pojem se do češtiny nepřekládá a slouží pro označení právního řádu Evropské unie.

5.3 Respondent AX

Rozhovor zahrnuje tři kategorie: česká národní povaha, česká státnost a česká rodina.

5.3.1 Česká národní povaha

V rámci této kategorie jsou čtyři kódy: Češi tady nekrást, lenost a vyčûranost, průměrný národ a vlastní přesvědčení vítězí.

5.3.1.1 Češi tady nekrást

Češi jsou v zahraničí považováni za zlodějský národ, za což se respondentka stydí: *„Když přijedu někam do zahraničí a vidím tam české cedule „NEKRAĎTE“, tak před tím se hodně stydím.“* Situace je prý natolik závažná, že tento jev se netýká jen střední Evropy, kde se podobné tabule vyskytují nebo vyskytovaly např. v Rakousku, ale i v oblasti Balkánu a hranic s Asií: *„Ale viděla jsem to i v Řecku, třeba. To bylo takové smutné.“*

Sousedící státy prý mají už nějakou představu o české národní povaze, ale vzdálené státy tuto představu mít nemusí. Je zde vyjádřen optimismus a naděje, že Češi nejsou v takových státech vnímání negativně: *„Tady to nejbližší okolí, ti asi mají páru o tom, co jsme za národ nebo vlastně o nás ví víc, myslím si, že tady nějaká Amerika tam ani spousta lidí neví, kde je Česká republika, a jak nás vnímají – vůbec si to neumím představit, jak nás vnímají. Fakt ne. Vůbec. Já doufám, že pozitivně.“*

5.3.1.2 Lenost a vyčûranost

Respondentka je hrdá na český národ, ale je to opět individuální. Nevyhovují ji některé rysy české povahy, zejména tendence parazitovat na všem možném, nejen na sociálním systému a neschopnost s neochotou investovat nejen do společnosti, ale i do státu něco navíc: *„Mám určité výhrady k tomu, na některé věci samozřejmě ne, tady na některé rysy české povahy, jako tady to různé, abych to řekla slušně, teď mě to nenapadá slušně, tady na tu vyčûranost českou a na ty lidi, co to strašně zneužívají toho sociálního systému a v podstatě nejsou ochotni odvést nic navíc, spíš z toho státu víc dostat, ale tak prostě tak je to nastaveno.“*

5.3.1.3 Průměrný národ

Český národ je charakterizován jako *„Takový průměr. Něco je supr, něco je horší.“* Opět zde narážíme na individualismus českého národa, který má v jádru jak své výhody, tak

nevýhody. Z pozitivních vlastností je zmíněna vzdělanost, z negativních existující netolerance k národnostním menšinám: „Z těch pozitivních že jsme pracovití, myslím si, že český národ je celkem vzdělaný, samozřejmě, také to má nějaké limity, z těch horších, to je těžko jako, nechcu říkat horší vlastnosti českého národa samozřejmě, že, z těch horších přemýšlím co tak jako je nejvíc asi hrozné. Myslím, že nejsme zase až tak moc tolerantní k určitým skupinám, třeba.“

5.3.1.4 *Vlastní přesvědčení vítězí*

Vedle individualismu českého národa je zmíněna i problematika boje. Ačkoliv by respondentka šla za Českou republiku bojovat a nestyděla by se to za to: „Já myslím, že dobré. Nestyděla bych se za to, že bojuji za Českou republiku, rozhodně.“, tak rozhodně by nešla proti vlastnímu přesvědčení: „To je hodně individuální a záleží, čeho by se to týkalo. Pokud by to bylo proti mému přesvědčení, tak ne, ale pokud by to bylo, že by byla v nepravu, ale bylo by to k dobrou věci v podstatě, tak asi ano.“

5.3.1.5 *Odkaz historických postav*

Pozitivně je vnímán Komenský, i Karel IV. a Jan Hus, na ty je respondentka nejvíce hrdá: „Z postav Komenský, to je jasné, měli jsme určitě panovníky, kteří tady zanechali obrovský odkaz – Karel IV., i Jan Hus, ten taky přinesl spoustu dobrého.“

5.3.2 **Česká státnost**

V rámci této kategorie jsou tři kódy: politikaření a přebujelost, sport a věda a národní naděje.

5.3.2.1 *Politikaření a přebujelost*

Český stát je zatížen špatnou politickou situací, která je klasifikována jako nepřehledná a přebujelá. Respondentka s ní nesouhlasí: „... nesouhlasím se spoustou věcí, tady s tím politickým děním, se sociální sférou, jak jsou nastavená – jak funguje, tak k tomu mám výhrady, samozřejmě, určitě... Tam je to celkově prostě v té neprůhlednosti, těch různých obchodů, machinací, ekonomice,“

Vedle této přebujelosti tu máme i sociální stát, který pracuje převážně pro ty, co to nepotřebují: „Nesouhlasím s nastavením sociálního systému, s tím, že lidi nejsou motivováni k práci, vůbec, prostě tady tím sociálním systémem, vyplácí se dávky úplně zbytečně pro

lidi, kteří je nepotřebují v podstatě, kteří jenom díky tomu, že jsou líní a nechtějí pracovat, tak jsou na dávkách a ten stát jim to umožňuje a nemá žádné páky na to, aby se změnil v podstatě.“

5.3.2.2 Sport a věda

Český národ je zmíněn jako velmi vzdělaný. Hrdost na něj vyvěrá z mnoha aspektů, nicméně nejsilnější je prožívání během sportovních událostí: *„Hrdá jsem na spoustu věcí, ale nevím, zda bych to dokázala specifikovat. Jsem hrdá, tak jak jsem říkala, na sportovce, nejsem hrdá na to, co dělají politici, jsem hrdá na to, že myslím si, že je tu na dost vysoké úrovni věda, týká se to i tady univerzity, těžko říct.“* Téma sportu se velmi často opakuje.

5.3.2.3 Národní naděje

Český, resp. Československý stát v minulosti prodělal mnoho kritických okamžiků. Mezi nejpromarnější příležitosti, které zasáhly národní hrdost, uvádí respondentka události Pražského jara: *„Mě je třeba proti srsti šedesátý osmý rok, kdy jsme se nechali velmi lehce okupovat Ruskem a v podstatě jsme se nijak proti tomu nebránili.“* I když existují takové kritické momenty, tak se objevují pozitivní ohlasy na události roku 1989, tj. sametovou revoluci: *„Tak pozitivně hodnotím revoluci, 1989, to si myslím, že pro mě jako relativně mladého člověka bylo velmi pozitivní.“*

5.3.3 Česká rodina

V rámci této kategorie jsou dva kódy: pracovitost, soudržnost a komunikace a finance, to je problém.

5.3.3.1 Pracovitost, soudržnost a komunikace

Typický Čech, za kterého se považuje i sama respondentka, je dle respondentky pracovitý. Za typickou českou rodinu považuje standardní rodinu, ve které se projevuje soudržnost, nicméně tomu dnes není pravidlem: *„Typicky česká rodina podle mě by měla být mamka, tatka, děti, prarodiče, prostě soudržnost tady té rodiny ale není to tak v dnešní době, bohužel. Bohužel to tak podle mě není.“* Rodina je podle ní sužována mnoha negativními faktory, mezi ně patří i neschopnost vzájemné komunikace a funkční řešení problémů. Dle respondentky může být vina i ve špatně nastavené legislativě státu, která umožňuje snadný rozvod: *„Za negativní faktor považuji já i to, že se strašně moc manželství rozpadá vzhledem k tomu, že je velmi jednoduché se rozvést a lidi neřeší problémy. Prostě oni utečou.“*

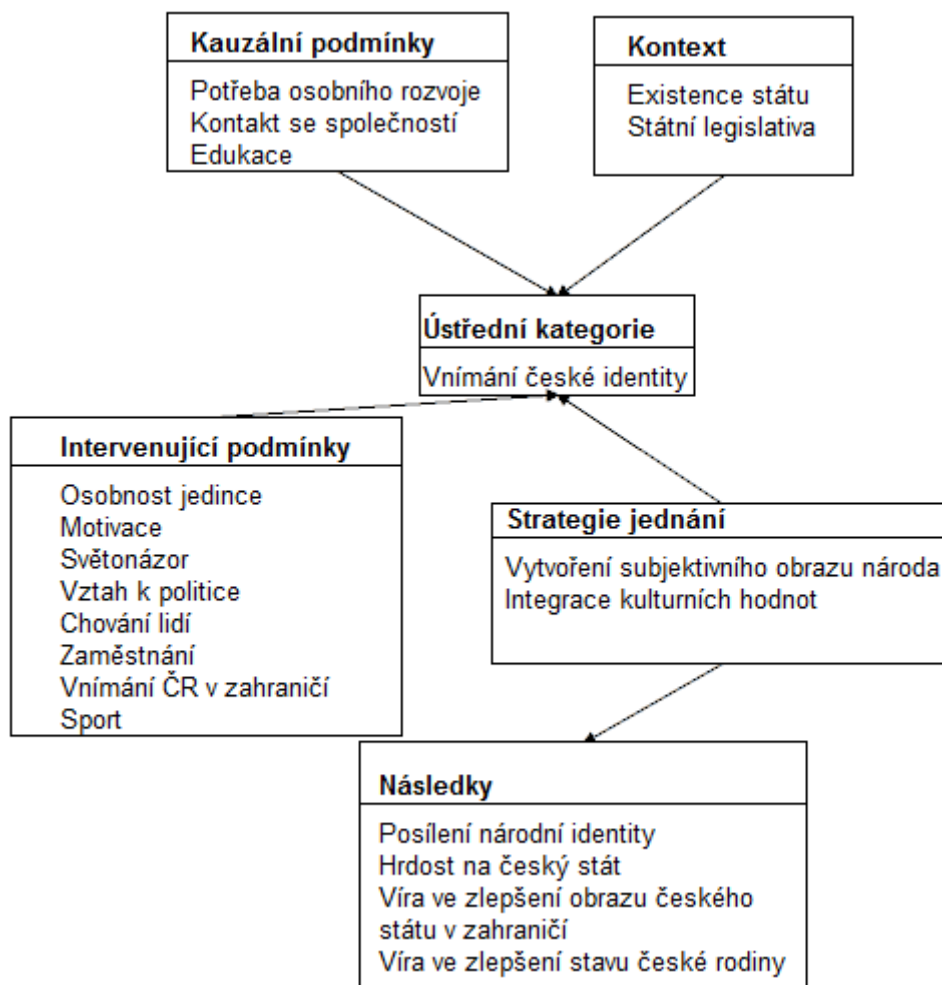
Protože jim v podstatě tady ten systém umožňuje a nenutí je k tomu to nějakým způsobem řešit.“

5.3.3.2 Finance, to je problém

Velmi častým problémem, a to nejen v rodině, jsou finance. Vysoké finanční náklady jsou jak na straně státu v rámci zajištění sociálního systému, tak i na straně rodiny, kde to činí obrovské problémy a může potenciálně vést až k rozpadu vazeb: *„Je komunikace, jsou to peníze, nedostatek práce, obrovské finanční náklady pro tu normální průměrnou rodinu, z toho se odvíjí ty problémy, všechny, že.“*

5.3.4 Axiální kódování

Obrázek 3: Axiální kódování u respondentky AX

5.3.5 Selektivní kódování

Jako ústřední kategorii jsme označili vnímání české identity. Na základě získaných dat vyplynulo, že určujícím faktorem pro tento jev je existence několika pilířů: v první řadě státu a jeho legislativy a existence občanské společnosti.

Existence občanské společnosti je samozřejmým jevem, respondentka, stejně jako každý jiný člověk s ní přichází do kontaktu a formuje si na tomto základě své vnímání jednotlivých Čechů. Do tohoto vnímání intervenuje mimo vnitřních motivací i světonázor a chování lidí kolem, a to nejen kolegů z práce, ale i společnosti obecně. Společnost je právě vnímána dost špatně, zejména vzbuzuje stud, co se týče postoje vůči Čechům v zahraničí.

Respondentka vychází z toho, že se považuje za typickou Češku. Je i přes tento špatný obraz společnosti hrdá na český stát, který je schopen bezvadně zajišťovat alespoň základní sociální funkcionalitu. Věří však v lepší časy, tedy že se podaří úsilím společnosti zlepšit stav české rodiny a vnímání české společnosti v zahraničí. Věří také ve stmelování sportem.

5.4 Respondent NO

Rozhovor zahrnuje tři kategorie: Češi jako národ, český stát a česká historie.

5.4.1 Češi jako národ

Součástí této kategorie jsou dva kódy: Češi jsou odpad a stmelení sportem a tragédiemi.

5.4.1.1 Češi jsou odpad

Respondentka je hrdá na to, že je Češkou. Je si ale vědoma, že ostatní národy Čechy moc nemusí. Projevuje se to zejména v zahraničí, kde je Čech synonymem pro odpad a zloděje: „*Jsem v restauraci, je tam spousta Němců, cizinců atd. my sedíme a nejsme obslouženi, i když jsme přišli dřív. Protože slyšeli Čechy. Ti cizinci na Čechy reagují takhle. Berou je jako takový odpad.*“ Samotní Češi jsou ale definováni jako tolerantní, ostatní národy jako odpad rozhodně neberou.

Co se týče charakterizace, respondentka definuje charakter českého národa jako chamtivý: „*Urvat si pro sebe co nejvíc.*“ Z pozitivních vlastností jmenuje dobrosrdečnost, přátelskost, empatii a altruismus, což jsou také vlastnosti, které podle ní definují typického Čecha. Stejně vlastnosti má i rodina.

5.4.1.2 *Stmelení sportem a tragédiemi*

Často zmíněným tématem i v jiných rozhovorech je stmelování národa a silné prožívání národní identity pomocí sportu: „*Já myslím, že u těch sportovních událostí je ten český národ asi nejvíc stmelený v tu chvíli.*“ Byly zmíněny i situace smutnějšího charakteru, zejména různé tragédie. „*Nejvíc stmelují, když zemře nějaká celebrita nebo nějaká významná osobnost. Taky když se stane nějaká tragédie, to nejvíc ty lidi stmeluje.*“

5.4.2 **Český stát**

Součástí této kategorie jsou tři kódy: špatná je ta politika, problémem je prezident a přebujelý sociální stát.

5.4.2.1 *Špatná je ta politika*

Jak již bylo zmíněno, tak respondentka se považuje za Češku, ale s politikou českého státu nesouhlasí: „*Ta politika je trošku tak jakože určitě se vším nesouhlasím, ale jako jsem prostě ráda, že jsem Češka. Drží mě to tady doma.*“ Na základě tohoto výroku lze konstatovat, že by mohlo existovat vícero závažných důvodů k opuštění republiky, ale primárním aspektem pobytu na území České republiky je tedy národní sounáležitost a územní příslušnost.

5.4.2.2 *Problémem je prezident*

Častým problémem, který je spojený s vnímáním státu a politiky je prezident, kde kterému má respondentka antipatie a stydí se za úroveň reprezentace, kterou ing. Zeman předvádí: „*Naposledy jsem se styděla, když jsem viděla proslov našeho pana prezidenta. To jsem se fakt styděla. Ale že bych to nějak vyhlášovala, to ne, to je takový můj subjektivní pocit.*“ Stud se týká vyloženě prezidenta, nikoliv lidí, kteří ho volili. Negativně je vnímán i exprezident Klaus, který je dle respondentky odpovědný za amnestii, kterou provedl před koncem funkčního období.

5.4.2.3 *Přebujelý sociální stát*

Stát podle respondentky až moc podporuje sociálně slabé skupiny obyvatel, které silnou záchrannou sítí zneužívají: „*Tak určitě jsem hrdá na ty sociální služby, které tady fungují. Je jich docela dost, lidi, ti sociálně slabí mají prostě tu možnost, stát se o ně zajímá. Možná je až moc podporuje.*“ Nicméně i přes vysoké daně a problémy s důchodovým systémem,

kde se neustále posouvá hranice pro odchod do důchodu, je jinak se stávajícím vývojem v oblasti spokojena.

5.4.3 Česká historie

Součástí této kategorie jsou dva kódy: byli jsme na tom stejně a sametová revoluce.

5.4.3.1 *Byli jsme na tom stejně*

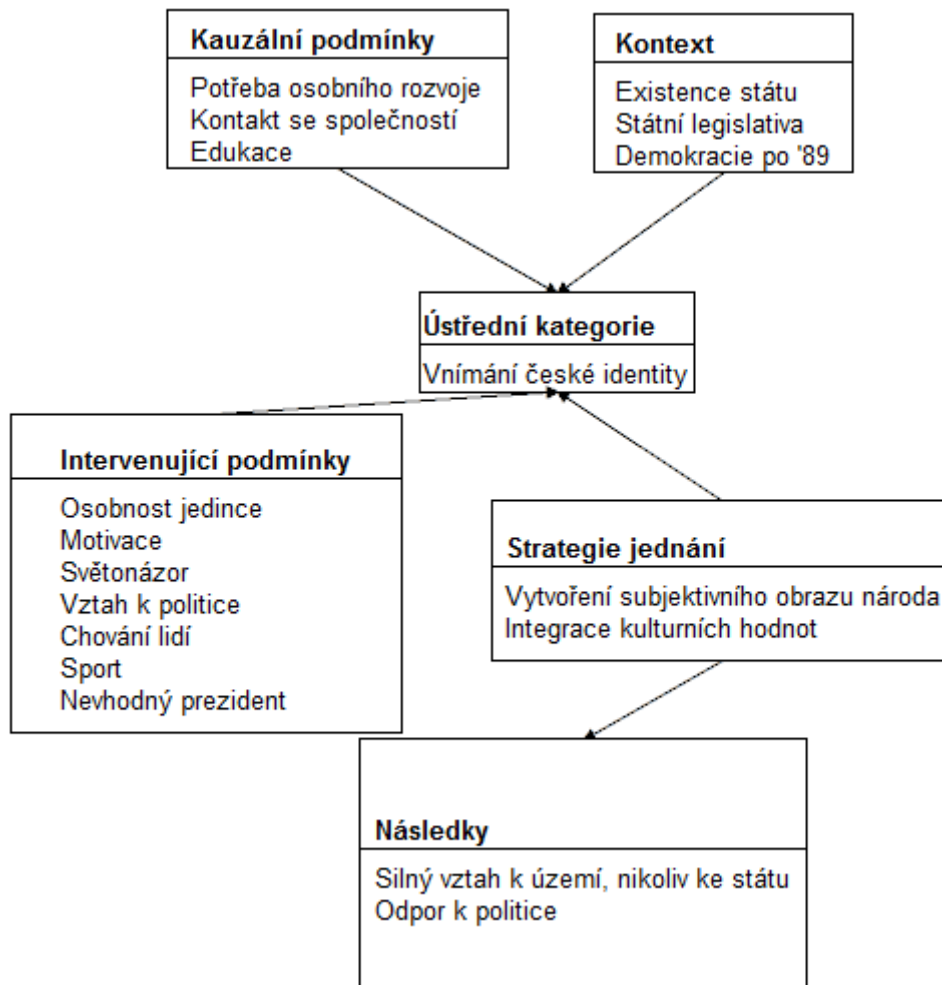
V rámci rozhovoru respondentka podotkla, že se sice stydí za komunismus, ale že i ten měl svá pro a proti: „*Pro bylo to, že všichni na tom byli stejně. Neměli si co závidět, všichni měli práci, něco pro to určitě mělo. Toho proti – lidi nemohli vyjet nikam do zahraničí, i když jako je to takové na pováženou, mohli... a zavření byli i za to, že vyjádřili svůj názor. Tady ty známé okolnosti, které se děly.*“ Za socialismu byl také velmi dobře rozvinut sociální systém, nicméně jen pro pracující lid. Velkým negativem bylo omezení pohybu zejména po zemích nespádajících do RVHP. Respondentka by se jinak moc necítila na boj a podporovala by Českou republiku jedině, kdyby v případném boji byla obsažena spravedlnost a ne nesmyslný důvod.

5.4.3.2 *Sametová revoluce*

Mezi jeden z činitelů, který dle rozhovoru respondentka považuje za základ své národní identity, patří události roku 1989, tj. sametová revoluce. Pád komunismu je v pozitivním hodnocení národa také silným činitelem, výše uvedená tvrzení také platí pro klíčové osobnosti 17. listopadu: „*Jo, jsem dítě sametové revoluce, tak se s tím nějak srovnávám.*“

5.4.4 Axiální kódování

Obrázek 4: Axiální kódování u respondentky NO

5.4.5 Selektivní kódování

Jako ústřední kategorii jsme označili vnímání české identity. Na základě získaných dat vyplynulo, že určujícím faktorem pro tento jev je existence několika pilířů: v první řadě státu a jeho legislativy a v druhé řadě o existenci moderní demokratické společnosti od revolučního roku 1989, ke které se respondentka hlásí.

Ze společnosti si respondentka utváří obraz národa. Do toho se promítá jak vhodné, tak nevhodné chování lidí a samozřejmě i politická situace, která respondentku velmi znechucuje a nepovažuje ji za dostatečně reprezentující pro svou osobu a to až do té míry, že místo vztahu ke státu si vybudovala vztah k území.

6 DISKUSE

V rámci výzkumu jsme si vytyčili tyto výzkumné otázky:

- Jak sociální pedagogové v ČR prožívají českou identitu?
- Jaká je národní hrdost u sociálních pedagogů?
- Jaký je obraz českého národa u sociálních pedagogů v ČR?
- Jaký mají sociální pedagogové v ČR vztah k národnímu státu?
- Jaká je u sociálních pedagogů míra věrnosti a lásky k českému národu?
- Jsou sociální pedagogové připraveni jednat ve prospěch českého národa?

Na základě výzkumného šetření jsme obdrželi poznatky, na základě kterých provedeme interpretaci a vyvedeme z nich propozici pro teorii, která může posloužit jako podklad pro následující výzkum.

Jaká je národní hrdost u sociálních pedagogů?

Výpovědi respondentu svědčí o tom, že jsou hrdí na to, že jsou Češi. Míra hrdosti je subjektivní, všichni vykazují určitý vysoký stupeň hrdosti vůči příslušnosti k českému národu.

Jaký je obraz českého národa u sociálních pedagogů?

Český národ je dle výpovědí respondentů vnímán sociálními pedagogy především jako národ individualistů, kde je každý jedinec skutečným individuem začleněným do mozaiky, která je jako celek vnímána v podobě národa, ve kterém se nachází jak pozitivní, tak negativní extrémy. Část národa je vnímána jako pracovitá, zdokonalující se, což dokládá zejména výrok respondentky MM „*Všichni nemůžou být stejní, ale všichni se snaží v rámci svých možností a schopností pečovat.*“; druhá část je vnímána jako lenošná a parazitující na sociálním státu, potažmo na ostatních členech společnosti.

S problematikou obrazu národa a společnosti souvisí i pohled na českou rodinu, která je vnímána jako problematická v mnoha aspektech, především co se týče neschopnosti vzájemné komunikace a vysoké finanční zátěže, což dokládá výrok respondentky AX: *Je komunikace, jsou to peníze, nedostatek práce, obrovské finanční náklady pro tu normální průměrnou rodinu, z toho se odvíjí ty problémy, všechny, že.*“

Jaký mají sociální pedagogové v ČR vztah k národnímu státu?

V případě této otázky je nutné rozlišit území, na kterém se nachází současná Česká republika a stát, který se na tomto území nachází.

Na základě výpovědí je vztah k území u sociálních pedagogů silný, láskyplný a souvisí s lokální identitou jedince. To vše se dá shrnout do vyjádření jedné respondentky „*drží mě to doma*“. Území je považováno za domov.

V případě vztahu ke státu je situace diametrálně odlišná. Stát je sice vnímán jako funkční co se týče zajištění bezvadného chodu základních služeb, co má na starost sociální systém, o čemž mluvila hlavně respondentka BS: „*i já vlastně pracuji v sociální oblasti, tak si myslím, že to... hodně rozšířilo, ta sociální práce. Dřív byla spousta věcí tabu, dnes se o tom víc mluví, jsou různé osvěty, to si myslím, že je hodně pozitivní. Dřív se o tom tak nemluvílo, jako třeba i ta drogová problematika, která prostě je a bude, nemyslím si, že vymizí, tak se o tom začíná více mluvit, začíná se to tak nějak přijímat, jsou různé programy, které dovedou zafinancovat tyto služby, při tom ti lidi jsou pro ten stát nechci říci zbyteční, ale prostě... jako jim přidělová dluhy a tahle cílová skupina není pro ten stát zase až tak. Otevírá se tedy i pro tuto skupinu lidí, což je úplně super.*“ Respondentka AX konstatuje, že sociální stát je sice funkční, ale přebujelý: „*Lidi nejsou motivováni k práci, vůbec, prostě tady tím sociálním systémem, vyplácí se dávky úplně zbytečně pro lidi, kteří je nepotřebují v podstatě, kteří jenom díky tomu, že jsou líní a nechtějí pracovat, tak jsou na dávkách a ten stát jim to umožňuje a nemá žádné páky na to, aby se změnil v podstatě.*“ Velký problém je však s politikou a legislativou České republiky, kterou sociální pedagogové nepovažují za ideální, ba odpornou. Prezident ČR, který je mj. i reprezentantem ČR v zahraničí je vnímán velmi rozporuplně a jako osoba, která není hodna své funkce, což dokumentuje výrok respondentky BS: „*Nemyslím si, že to je zrovna člověk, který by měl reprezentovat ČR*“. Problémy jsou i s dalšími činiteli, s vládou, ministerstvy a podobně. Respondentka AX dodává: „*Nesouhlasím se spoustou věcí, tady s tím politickým děním, se sociální sférou, jak jsou nastavená – jak funguje, tak k tomu mám výhrady, samozřejmě, určitě.*“ Činy této skupiny osob jsou vnímány velmi negativně a to nejen v kontextu zaměstnání, kde to způsobuje obavy, co se týče budoucnosti jejich zaměstnavatele, ale i v soukromém životě. Sociální pedagogové by na základě výpovědí bojovali za český stát, pokud by nebyl v nepravu. Pokud by v nějakém případě nastala nespravedlnost ze strany českého státu, tak zvítězí vlastní přesvědčení a morální hodnoty nad existencí státu a potenciálního ohrožení.

Jaká je u sociálních pedagogů míra věrnosti a lásky k českému národu?

Dle výpovědí respondentů je míra věrnosti a lásky k národu odvozena od lidí, kteří mají sociální pedagogové kolem sebe a také od klientů v rámci jejich zaměstnání. Vedle toho je odvozena od hrdosti na český národ. Z hlediska výsledků výzkumu konstatujeme, že i přes ambivalentní vnímání typických Čechů je míra věrnosti a lásky vůči českému národu vysoká, ale pouze na území současné České republiky a/nebo když jde o sportovní události. V takovém případě se projevuje velmi silná podpora sportovců a hrdost na český národ a jeho symboly a idoly, což dokladuje především výrok respondentky BP: *„Určitě sportovní akce, olympiáda. Nejsem ten člověk, co by se díval na všechny sporty, to v žádném případě, ale mám ráda hokej, fandím i při jiných příležitostech, ale je pravda, že všechno směřuje k tomu sportu“*. Pokud sociální pedagog vycestuje do zahraničí, ve kterém je český národ přijímán negativně, tak se místo věrnosti a lásky dostavuje pocit studu a ponížení, což se projevilo zejména v odpovědi respondentky AX: *„Když přijedu někam do zahraničí a vidím tam české cedule „NEKRAĎTE“, tak před tím se hodně stydím.“*

Jsou sociální pedagogové připraveni jednat ve prospěch českého národa?

Sociální pedagogové na základě výpovědí jednají ve prospěch českého národa především z titulu své práce a zaměstnání. V návaznosti na ambivalentní postoj vůči českému národu jsou připraveni pomáhat především té slabší části populace v rámci sociálního systému. Jsou si vědomi negativních jevů v dnešní společnosti a aktivně hledají možnosti nápravy, což vykládá výrok respondentky BS *„Člověk se v životě stydí za spoustu věcí, ale musí se s tím smířit a napravit se z těch chyb“*. Věří ve zlepšení stavu české rodiny a české společnosti, která má problémy nejen ve svém prostředí, ale i v zahraničí, kde je vnímána negativně se silným odpadním a zlodějským charakterem, vizte odpověď respondentky NO: *„Ti cizinci na Čechy reagují takhle. Berou je jako takový odpad.“* a *„Když to vezmu z pohledu cizinců, tak určitě zloději a nenapadají mě další slova momentálně.“*

Odpověďmi na dílčí výzkumné otázky se dostáváme k hlavní výzkumné otázce, která zní:

Jak sociální pedagogové v ČR prožívají českou identitu?

Výpovědi respondentů svědčí o tom, že český sociální pedagog, hlásící se k české národní identitě prožívá tuto svou národní identitu vůči společnosti (národu), území a státu. Je hrdý na své češství a na historii českého národa. Silný vztah je prožíván především k území a vytváří se silná územní příslušnost. Nesouhlasí s politickou situací českého státu, je s ní nespokojený a vnímá ji téměř s odporem, ztěžuje mu nejen soukromý život, ale i zaměst-

nání. Národní identitu odvozuje od vymezení se vůči někomu, nebo od jazyku a od pocitu hrdosti a prožívá ji při každodenních událostech – rituálech a obyčejích. Nejsilněji ji však vnímá při sportovních událostech. Na základě zjištěných informací jsme dospěli k závěru, že česká národní identita sociálního pedagoga je vymezena negativně – vymezuje se vůči někomu, ať již se jedná o Evropskou unii nebo o politické zřízení České republiky a jeho volené i nevolené reprezentanty.

Na základě výsledků interpretace dat jsme zformulovali následující propozice možné nové teorie:

Čeští sociální pedagogové, kteří se hlásí k českému národu, jsou hrdí na to, že jsou Češi.

Česká národní identita má u sociálních pedagogů spíše podobu vztahu k české kultuře a společnosti než ke státu a jeho politickým institucím, které jsou vnímány negativně.

Česká identita u sociálních pedagogů je u zkoumaných respondentů vymezována především negativně – jako vymezení se proti současné domácí politické reprezentaci nebo k Evropské unii.

Zkoumaní sociální pedagogové jsou však ochotni za český stát bojovat, pokud zájmy státu nejsou v rozporu s jejich vlastním přesvědčením.

Jsou si vědomi problémů české rodiny, kterou vnímají typicky jako velmi finančně zatíženou a s komunikačními problémy.

ZÁVĚR

Předkládaná bakalářská práce v teoretické části popsala základní aspekty identity, její formování a základní teorie identity, tedy teorii ego identity, teorii identity v symbolickém interakcionismu, teorii sociální a kolektivní identity. Dále se věnovala národní identitě, kde vytyčila na základě dostupných zdrojů teorii a následně popsala etnicko-lingvistické pojetí národní identity a vývoj české národní identity v době před- a poválečné a v době po roce 1989. Objasnila i českou národní povahu. Ve třetí, finální kapitole teoretické části práce se rozebral profil sociálního pedagoga, jeho osobnost, pracovní činnosti a kompetence.

Praktická část byla realizována formou kvalitativního výzkumu a došlo k analýze rozhovorů pomocí kompletní zakotvené teorie, jejíž závěry předkládáme v diskusi.

Tato práce je určena především pro sociology a sociální pedagogy, aby na výsledcích této práce mohli provádět další, zevrubnější analýzu. Poskytujeme východisko ve formě propozice pro teorii, a to nejen pro navazující kvantitativní, ale i kvalitativní výzkum, neboť se domníváme, že spoustu vlastností u tak subjektivního subjektu, kterým identita je, nelze vystihnout na různých škálách a je nutný subjektivní přístup výzkumníka.

Mezi klady bakalářské práce řadíme použití zahraniční literatury, která přibližuje problematiku identity na velmi podrobnou úroveň. Vedle tohoto faktu je přínosné otevření nové kapitoly výzkumu mezi sociálními pedagogy. Mezi zápory řadíme malý prostor v rámci bakalářské práce, takové téma by si zasloužilo minimálně práci diplomového charakteru, která by na větší počet stran umožnila rozsáhlejší analýzu a přesnější, ne natolik abstraktní závěry. Domníváme se, že již zhruba dvacet respondentů by mohlo poskytnout perfektní základ pro zakotvení kompletní teorie a nikoliv jen její návrh.

Ambicí této práce bylo především vyvolat diskusi nad tématem české národní identity sociálního pedagoga, a to nejen v akademických kruzích, ale i u samotných sociálních pedagogů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ALAN, Josef. Česko-slovenské vztahy po pádu komunistického panství. *Dnešní krize česko-slovenských vztahů*. Praha: Slon, 1992.
- [2] BAČOVÁ, Viera. Teórie sociálnej a osobnej identity. *Československá psychologie*, 1994, č. 38, s. 28-42.
- [3] BAČOVÁ, Viera. O veľkých a malých konštrukciách identity. In: Zuzana KUSÁ a Viera BAČOVÁ. *Identity v meniacej sa spoločnosti*. Košice: Spoločenskovedný ústav SAV, 1997, s. 12-21. ISBN 8096762133
- [4] BAČOVÁ, Viera. Osobná identita - konštrukcie - text - hľadanie významu. In: MACEK, Petr. *Agrese, identita, osobnosť*. Vyd. 1. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR, 2003, s. 201-214. ISBN 8086620069.
- [5] BÁRTA, Boleslav: Stručný nástin návrhu na demokratické samosprávné spolkové usporiadání československého státu. *Informační bulletin HSD-SMS*, 1990, čís. 5, 16 s.
- [6] BENFORD, Robert a Scott HUNT. Collective Identity, Solidarity and Commitment. In: SNOW, David, Sarah SOULE a Hanspeter KRIESI. *The Blackwell companion to social movements*. 2. vyd. Malden, MA: Blackwell Pub, 2007, s. 433-457. ISBN 9781405175616.
- [7] BLANK, Thomas, Peter SCHMIDT a Bettina WESTLE. "Patriotism" - a contradiction, a possibility or an empirical reality?. Příspěvek na konferenci ECPR, 2001. Dostupné z: <https://www.staff.uni-giessen.de/~g31070/statistik2/patriotism.pdf>
- [8] BLAŽEJ, Ondřej. *E. Rádl a dvojí pojetí národa*. Brno, 2008. Diplomová práce. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně.
- [9] BRUBAKER, Rogers a Frederick COOPER. Beyond "identity". *Theory and Society*. 2000, č. 29, s. 1-47.
- [10] CAREY, Sean. Undivided Loyalties: Is National Identity an Obstacle to European Integration?. *European Union Politics* [online]. 2002-12-01, vol. 3, issue 4, s. 387-413 [cit. 2015-04-08]. DOI: 10.1177/1465116502003004001. Dostupné z: <http://eup.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/1465116502003004001>

- [11] ČESKOSLOVENSKO. Zákon ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 2015-04-08].
- [12] ČESKOSLOVENSKO. Ústavní zákon ze dne 11. července 1960. Ústava Československé socialistické republiky. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 2015-04-08]
- [13] DOBEŠ, Karel. *Privátní dopis adresovaný neznámému adresátovi*. Praha: Melantrich, 1987, 1 s. Dostupné z: <http://zamoravu.eu/2012/11/pokracujeme-v-doplnovani-dejin-moravskeho-hnuti-v-datech/>
- [14] EDER, Klaus. A Theory of Collective Identity Making Sense of the Debate on a 'European Identity'. *European Journal of Social Theory* [online]. 2009-11-10, vol. 12, issue 4, s. 427-447 [cit. 2015-04-08]. DOI: 10.1177/1368431009345050. Dostupné z: <http://est.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/1368431009345050>
- [15] FIALA, Vlastimil, et al. Teoretické a metodologické problémy evropské integrace. Olomouc: Periplum, 2007. 344 s. ISBN 978-80-86624-37-2.
- [16] FOMINAYA, Cristina Flesher. Collective Identity in Social Movements: Central Concepts and Debates. *Sociology Compass* [online]. 2010, vol. 4, issue 6, s. 393-404 [cit. 2015-04-08]. DOI: 10.1111/j.1751-9020.2010.00287.x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1751-9020.2010.00287.x>
- [17] GONĚC, Vladimír. K jihomoravským projektům federalizace. O širším ideovém a politickém pozadí návrhů tzv. trializace. In *Pokus o reformu v roce 1968. Historicko-politologické pohledy*. 1. vyd. Banská Bystrice: Trian, 1999. s. 166-179. ISBN 80-88945-03-8.
- [18] HOLÝ, Ladislav. *Malý český člověk a skvělý český národ: národní identita a postkomunistická transformace společnosti*. Překlad Zdeněk Uherek. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, 209 s. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 30. ISBN 80-858-5097-4.
- [19] CHALUPNÝ, Emanuel. *Národní povaha česká*. Praha: Vlastním nákladem, 1907.
- [20] JANEK, Ondřej. *Národní identita slovenských studentů na českých vysokých školách jako prediktor jejich následné repatriace*. Brno, 2007. Diplomová práce. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně.

- [21] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
- [22] KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [23] LENIN, Vladimír Iljič. *Stát a revoluce: marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci*. Vyd. 1. Praha: Otakar II., 2000, 131 s. ISBN 80-863-5580-2. Dostupné z: http://www.komsomol.cz/wp-content/uploads/2013/09/Lenin_V_I_Stat-a-revoluce.pdf
- [24] MACURA, Vladimír. *Znamení zrodu: České národní obrození jako kulturní typ*. 2. rozš. vyd., v H&H 1. vyd. Jinočany: H&H, 1995, 264 s., il. v příl. ISBN 80-85787-74-1.
- [25] PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]*. 3. vyd. Praha: Portál, 2010, 220 s. Psychologie (Portál). ISBN 978-807-3677-091.
- [26] *Respekt*. Praha: R-PRESSE, spol. s r.o, 1991, roč. 1991, č. 16.
- [27] ROZSYPALOVÁ, Helena. *Osobnostní profil studentů vysokých škol pomáhajících profesí*. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009.
- [28] STRAUSS, Anselm a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie Přel. S. Ježek*. 1.vyd. Boskovice: Albert, 1999, 196 s. ISBN 80-858-3460-X.
- [29] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [30] VEBER, Václav. *Osudové únorové dny: 1948*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 426 s. Česká historie, sv. 17. ISBN 978-807-1069-416.
- [31] VLACHOVÁ, Klára a Blanka ŘEHÁKOVÁ. 2004. „Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě.“ *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 40 (4): 489–508. ISSN 0038-0288.
- [32] VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008, 404 s. ISBN 978-80-247-1428-8.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ANO	ANO 2011
ČR	Česká republika
ČSFR	Česko-slovenská federativní republika
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
např.	například
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
Schengen	Schengenský prostor
SR	Slovenská republika
tj.	to jest
tzv.	takzvaný

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1: Axiální kódování u respondentky MM</i>	<i>41</i>
<i>Obrázek 2: Axiální kódování u respondentky BS.....</i>	<i>46</i>
<i>Obrázek 3: Axiální kódování u respondentky AX</i>	<i>51</i>
<i>Obrázek 4: Axiální kódování u respondentky NO</i>	<i>55</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1: Klíčové osobnostní vlastnosti pomáhajícího profesionála (Rozsypalová, 2009, s. 42)</i>	<i>27</i>
<i>Tabulka 2: Respondenti zařazení do výzkumu</i>	<i>35</i>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dopis pro respondenty

Příloha P II: Schéma polostrukturovaného rozhovoru

Příloha P III: Rozhovor s respondentem MM

Příloha P IV: Rozhovor s respondentem BS

Příloha P V: Rozhovor s respondentem AX

Příloha P VI: Rozhovor s respondentem NO

PŘÍLOHA P I: DOPIS PRO RESPONDENTY

Dobrý den,

jmenuji se David Vejchoda a jsem studentem třetího ročníku oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Na závěr studia zpracovávám bakalářskou práci na téma "Česká národní identita sociálního pedagoga", jejíž součástí je i kvalitativní výzkum ohledně této problematiky.

Obracím se tedy na Vás s prosbou, jestli máte na pracovišti zaměstnance, praktikanty, brigádníky, dobrovolníky s vystudovanou VŠ sociálně pedagogickou ochotné se zúčastnit krátkého rozhovoru na téma výzkumu v této bakalářské práci, zda by bylo možné u Vás tento rozhovor realizovat.

Rozhovor je dle standardních pravidel výzkumu zcela anonymní a získaná data budou využita pouze pro účely této bakalářské práce.

Děkuji.

S pozdravem

David Vejchoda

PŘÍLOHA P II: SCHÉMA POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU

1. Úvod

- Žádost o poskytnutí rozhovoru.

Dobrý den, rád bych Vás požádal o rozhovor na téma české národní identity sociálního pedagoga. Souhlasíte s rozhovorem?

- Představení výzkumného projektu a ujištění o anonymitě.

Náš rozhovor je součástí výzkumného projektu, který je zaměřen na již zmíněné téma. Jeho výsledky budou zpracovány a analyzovány v bakalářské práci.

Náš rozhovor bude anonymní a nebude nikde zveřejněn.

- Žádost o souhlas s audiozáznamem.

Z našeho rozhovoru bude proveden audiozáznam, který poslouží k lepšímu zpracování získaných dat. Rád bych Vás požádal o souhlas s nahráváním.

- Obsahové a časové vymezení rozhovoru.

V rozhovoru budou pokládány stěžejní výzkumné otázky, které budou doplněny o případné navazující otázky plynoucí z odpovědi, v závěru rozhovoru bude možné doplnit vlastní poznámky a připomínky. Očekávaná délka rozhovoru je zhruba 30 minut.

2. Odlehčovací otázky

- Odlehčení situace, navození příjemné atmosféry, odbočení od tématu.

Můžu se Vás zeptat, jak dlouho v tomto zařízení pracujete?

Splnilo studium sociální pedagogiky Vaše očekávání?

3. Jádru rozhovoru

- koncipované s ohledem na stanovené výzkumné cíle tak, aby se podařilo nalézt všechny potřebné odpovědi.

Hlásíte se k češství?

Jak v současnosti prožíváte vztah k českému státu?

Jste hrdý/á na český národ? Při jakých příležitostech?

Stydíte se někdy za český národ?

Jak vnímáte charakter českého národa?

Které charakteristiky se vám vybavují?

Šel/šla byste bojovat za Českou republiku?

Jaké pocity byste při tom měl/a?

Podporoval/a byste Českou republiku, i kdyby byla v nepravu?

Na které věci jste jako příslušník českého národa hrdý/á?

Které činy představiteli českého národa za vašeho života hodnotíte pozitivně? A které negativně?

Na co jste z historie českého národa nejvíce hrdý/á? Za co se nejvíce stydíte?

Při jakých příležitostech prožíváte fakt, že jste Čech/Češka?

Jak byste popsal/a typického Čecha?

4. Ukončovací otázky

- slouží pro případné doplnění chybějících či opomenutých informací.

Chtěl/a byste ještě něco doplnit k tomu, o čem jsme mluvili?

Chtěl/a byste se na něco zeptat?

5. Poděkování za rozhovor a rozloučení

Závěrem Vám chci poděkovat za čas, který jste věnoval/a našemu rozhovoru a za ochotu odpovídat na otázky. Vámi sdělené informace zůstanou společně s informacemi o Vaší osobě důvěrné. Výstupem tohoto výzkumu bude bakalářská práce, která bude zveřejněna na webových stránkách UTB.

PŘÍLOHA P III: ROZHOVOR S RESPONDENTEM MM

Pořadí rozhovoru: 1.

Datum rozhovoru: 16. 2. 2015

Délka rozhovoru: 14m 01s

Dobrý den, rád bych Vás požádal o rozhovor na téma české národní identity sociálního pedagoga. Souhlasíte s rozhovorem?

Souhlasím.

Náš rozhovor je součástí výzkumného projektu, který je zaměřen na již zmíněné téma. Jeho výsledky budou zpracovány a analyzovány v bakalářské práci.

Náš rozhovor bude anonymní a nebude nikde zveřejněn.

Z našeho rozhovoru bude proveden audiozáznam, který poslouží k lepšímu zpracování získaných dat. Rád bych Vás požádal o souhlas s nahráváním.

Souhlasím.

V rozhovoru budou pokládány stěžejní výzkumné otázky, které budou doplněny o případné navazující otázky plynoucí z odpovědi, v závěru rozhovoru bude možné doplnit vlastní poznámky a připomínky. Očekávaná délka rozhovoru je zhruba 30 minut.

Můžu se Vás zeptat, jak dlouho v tomto zařízení pracujete?

Tady pracuju sedm let, sedm a půl roku asi.

To je docela dost.

To jo.

Splnilo studium sociální pedagogiky Vaše očekávání?

No, já si myslím, že mi to určitě přineslo pozitiva do budoucna, i v co se týče mého zaměstnání tak určitě jo.

Tak to je dobře. Hlásíte se k češství?

No, jak je to myšleno, jako?

Jako k českému národu, k české identitě.

No tak určitě.

Jak v současnosti prožíváte vztah k českému státu?

No, kdybychom měli vynechat politickou situaci, která tedy není úplně ideální a pana Zemana, kdy teda si myslím, že se musíme stydět za jeho výroky teda, tak, to mám postavený, že jinak jakoby já osobně jsem spokojená. Jenom prostě tohle to mě teda vadí, no.

Takže jediné, co vám v podstatě vadí, tak to je politická situace?

No, politická situace a ještě s tím souvisí různé zákony, které se vztahují zase jakoby k mému oboru, rodičům a dětem.

A co se vám na nich nelíbí?

Nelíbí se mi na nich to, jak je to tam někdy formulované, že si může člověk vybrat, že není přesně dáno, že to má být tak a tak, ale že to je takové, že si může člověk vybrat kdy chce co chce.

Takže taková gumovost toho paragrafu?

Jo.

Jste hrdá na český národ?

No, jestli jsem hrdá... Asi ne tak úplně tak hrdá, jako jsou třeba Američani, ti si věší svoje vlajky v oknech, to určitě ne, ale jsem samozřejmě ráda, že žiju tady, jakoby v Česku. (smích)

Při jakých příležitostech?

No, tak třeba co se týče nějakých humanitárních organizací, které posílají do zahraničí, teď to bylo třeba na Ukrajinu, jsme tam posílali spacáky a potřebné věci, tak tohleto si myslím, že je dobře.

Stydíte se někdy za český národ?

No stydím se, když nás naši politici někde prezentují a to jejich chování je prostě špatné.

A když bychom se nezaměřili na politickou situaci, ale na národ obecně, na ty lidi kolem vás, ve vašem městě?

No, samozřejmě to jsou lidé, kteří jsou určitě šikovní a co je znám, na ty bych byla hrdá, a potom tady jsou nepřizpůsobiví, co nepracují, no, tak na ty určitě hrdí nejsme.

Jak vnímáte charakter českého národa?

No já si myslím, že to nejde dát všechny do jednoho pytle, jsou tady jak ti, co to myslí dobře tak i ti, co jim to kazí. Charakter - to je asi různé, je to člověk od člověka, myslím si, že se to nedá dát dohromady, že je někdo jeden a podle něj se budou chovat všechny ostatní.

Které charakteristiky se vám vybavují?

To asi záleží, v čem zrovna člověk žije a koho má kolem sebe. Kdybych popsala typickou českou rodinu, tak žijí v domě, mají děti, mají psa, maminka chodí do práce, tatínek chodí do práce, děti chodí do kroužků, snaží se splácet hypotéku. A pak tady jsou ti, to jsou zase jiné rodiny, se kterými pracuji i já, ti nebydlí ve svém domě, bydlí na ubytovně, mají vícero dětí, maminka nechodí do práce, tatínek nechodí do práce, děti nechodí do kroužku, jsou jenom jakoby někde prostě na ulici, ani o nich rodiče nevědí, kde jsou, to mi určitě nepřijde dobrý.

Takže tady v tomto směru vám vadí ti, co víceméně parazitují na společnosti?

Určitě.

Šla byste bojovat za Českou republiku?

Tak asi bych šla.

Jaké pocity byste při tom měla?

No, tak asi, že bojuju za něco, co myslím, že je pro mne spravedlivé a že bojuju za nějaké hodnoty svoje, které mám já.

Podporovala byste Českou republiku, i kdyby byla v nepravu?

Tak určitě, tak jak hájím tady postoje lidí, kteří jsou v nepravu, tak určitě, i Českou republiku, přece jen tady žiju, že jo.

Na které věci jste jako příslušník českého národa hrdá?

Na co jsem hrdá? Tak asi určitě na to, že tu máme základní věci k životu, máme tady lékařskou péči, teče nám tu pitná voda z kohoutku, nemusíme si ji nikde kupovat, což někteří nemají. Funguje nám tu sociální systém, nikoho nenecháme na ulici.

Takže jste hrdá na sociální stát vybudovaný Čechy?

Jo, asi jo.

Které činy představiteli českého národa za vašeho života hodnotíte pozitivně?

Za mojego života... Tak takoví ti velikáni, jako byl Komenský, to se asi nepočítá.

To asi ne. (smích)

No... pozitivně... tak to teda nevím, nic mě nenapadá.

Jestli si třeba vzpomenete na nějakou významnou osobnost, nejen politického charakteru, nebo i sport...

No, asi Marie Vodičková, ta bojuje za práva lidí.

Vzpomenete si ještě na nějakou?

Pak je tam ještě Baudyšová, ta by taky zasloužila obdiv. Ze sportu mě nikdo nenapadá, ale určitě by si zasloužili.

Nebo třeba herectví nebo jiné činnost...

No, herectví... tak určitě jsou takoví, kteří by si to zasloužili a jejich režiséři určitě - třeba Želary...

A které negativně? Samozřejmě mimo Zemana...

O koho by šlo? Třeba pan Drábek, ten se neosvědčil, si myslím. Pak tu jsou nějací, určitě jakoby dělali trestnou činnost, co udělali na komkoliv, čemkoliv.

Na co jste z historie českého národa nejvíce hrdá?

Tak asi si myslím, že Komenský je základ všeho, ten vytvořil spoustu věcí, které využíváme doteď.

Našly by se i jiné osobnosti? Události?

Tak třeba 17. listopadu, to je klasický. To chtělo určitě hodně odvahy.

Za co se nejvíce stydíte?

Se stydím asi za hloupé lidi.

Obecně?

Obecně. Hloupost a neschopnost zjišťovat nové informace a posouvat se někam dál, tohle mě hodně trápí.

Týká se to celé historie?

Obecně.

Při jakých příležitostech prožíváte fakt, že jste Čech/Češka?

No tak asi každý den, když vstanu a zapnu si rádio. (smích)

Našly by se i jiné příležitosti?

Já nevím, svátky, vánoce, jsem ráda, že to máme v Česku tak, jak to máme.

Takže by se dalo říci, že jste hrdá na českou kulturu?

Kulturu i tradici. Jsem ráda, že to tady takové máme.

Jak byste popsala typického Čecha?

No, úplně typický Čech? To je asi různý, jako, asi většina je těch, co vstanou ráno v šest, jdou do fabriky, pak se vrátí ve tři hodiny, sednou si na ten gauč a tam jsou až do večera.

Takže typický Čech je pracovitý?

No, jak se to vezme. Asi je pracovitý, jako že chodí do práce, aby měl peníze, že.

Myslíte si, že typický Čech pečuje o svou rodinu?

Ale jo, určitě jo.

Nebo jsou tam spíše individualisté?

Všichni nemůžou být stejní, ale všichni se snaží v rámci svých možností a schopností pečovat.

Chtěla byste ještě něco doplnit k tomu, o čem jsme mluvili?

Nic mě nenapadá.

Chtěla byste se na něco zeptat?

Nemám.

Závěrem Vám chci poděkovat za čas, který jste věnovala našemu rozhovoru a za ochotu odpovídat na otázky. Vámi sdělené informace zůstanou společně s informacemi o Vaší osobě důvěrné. Výstupem tohoto výzkumu bude bakalářská práce, která bude zveřejněna na webových stránkách UTB.

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR S RESPONDENTEM BS

Pořadí rozhovoru: 2.

Datum rozhovoru: 20. 2. 2015

Délka rozhovoru: 22m 00s

Ahoj, rád bych Tě požádal o rozhovor na téma české národní identity sociálního pedagoga. Souhlasíš s rozhovorem?

Ano.

Náš rozhovor je součástí výzkumného projektu, který je zaměřen na již zmíněné téma. Jeho výsledky budou zpracovány a analyzovány v bakalářské práci.

Náš rozhovor bude anonymní a nebude nikde zveřejněn.

Z našeho rozhovoru bude proveden audiozáznam, který poslouží k lepšímu zpracování získaných dat. Rád bych Tě požádal o souhlas s nahráváním.

Ano.

V rozhovoru budou pokládány stěžejní výzkumné otázky, které budou doplněny o případné navazující otázky plynoucí z odpovědi, v závěru rozhovoru bude možné doplnit vlastní poznámky a připomínky. Očekávaná délka rozhovoru je zhruba 30 minut.

Můžu se Tě zeptat, jak dlouho v tomto zařízení pracuješ?

2 roky. Necelé 2 roky.

Splnilo studium sociální pedagogiky Tvá očekávání?

Do praxe mi to asi moc nepřineslo. Když jsem sem nastoupila, tak jsem plavala ve vodě, spousta věcí jsem si musela doplnit do toho studia. Co mi to dalo? Dalo mi to hodně takové kritické uvažování, musela jsem se zamyslet nad různými problémy, které by mě v běžném životě nenapadly, ale to protože jsme se vlastně hodně soustředili na takovou filozofii vůbec. Tady tohle si myslím, že bylo pro mě podstatné, ale že by mě to dalo něco, co by bylo užitečné do práce, to ne.

Myslíš si, že kdybys měla v rámci toho studia více praxe, že by to mohlo něco zlepšit?

My jsme tedy v rámci našeho studia se měli vyloženě zaměřit na děti, což je třeba úplně rozdílné vůči práci, kterou jsem chtěla potom dělat. Takže spíš otevřít více možností praxe. Teď mám takovou informaci, že už to řeší na naší škole, konkrétně na CMTF v Olomouci, mají tam větší prostor k tomu, aby si ty praxe vybírali. My jsme mohli být jen ve školkách, školách, družině, v těchhle zařízeních. Bylo to směřované spíše na děti, což si myslím, že ten obor není vyloženě jen zaměřen na děti. To by byla velká škoda. Takže kdyby ta praxe by se takhle rozšířila, tak určitě ano.

Hlásíš se k češství?

Určitě. Jsem Čech.

Jak v současnosti prožíváš vztah k českému státu?

Já Českou republiku miluji. Já bych se nikdy z ČR neodstěhovala, mám k ní takový pěkný vztah, určitě jsou nějaké věci, které by se daly změnit, ale prostě chci tady zůstat a mám k tomu pozitivní postoj.

A jaké věci by se daly změnit?

Mám takový pocit, že spoustu věcí, kterými byla ta ČR jakoby významná, třeba i tím hospodářstvím a takhle, tak to všechno pomizelo. Už nejsou prostě takové farmy, už není to obchodování. Teď se vytvořilo spousta řetězců, jak supermarketů, dováží se spousta věcí ze zahraničí. Myslím si, že tohle nebyl správný tah. Dost lidí ztratilo zaměstnání a ty věci už nejsou jakoby od nás, což je docela škoda. Když si člověk zajde do supermarketu, tak vidí samý dovoz Španělsko a takové věci. Takže je toho hodně v tomto směru.

Co by podle tebe mohlo být příčinou tohoto stavu?

Já si myslím, že hodně na tom má i ten vstup do Evropské unie, to hodně udělalo. Určitě i ten systém, který má určité standardy, které byly nastaveny, a hodně takových maloobchodů muselo uzavírat a já si myslím, že to je škoda. Ti lidi, ti byli schopni pěstovat různé věci, byli na to dobří, bylo tu spousta hospodářství a teď... je to škoda, že už to není.

Myslíš, že s tím má souvislost špatně nastavená politika státu?

Určitě. Není to... myslím si, že dřívější prezident [Klaus] udělal hodně kroků k tomu, aby se to nezvrhlo ještě více. Teďka mluvím zrovna o euru. Takže si myslím, že udělal hodně kroků, které to jako oddálily, ale pomalu a jistě se do toho blížíme, takže... hodně udělalo i tohle, teď uvidíme, jak to bude s našim novým prezidentem.

Myslíš si, že náš současný prezident Zeman ke zhoršení tady tohoto stavu přispívá?

Ke zhoršení asi ne, já třeba respektuji našeho prezidenta, spoustu názorů, které má, s nimi i souhlasím, ale jsou i věci... nemyslím si, že to je zrovna člověk, který by měl reprezentovat ČR.

Kdo by tedy měl reprezentovat ze současné garnitury?

Nevím, jestli bych si zrovna z nich vybrala. Myslím si, že hodně kandidátů, kteří kandidovali na prezidenta měli dobré názory, ale úplně bych si jako nevybrala. Ono zas – byl zvolen prezident, který byl jako jediný z tama Čech, že jo, což si myslím, že hodně přispělo i k tomu, že ho jakoby zvolili, ale ty názory se mi líbily od více kandidátů, ale nevybrala bych si asi ani jednoho.

Takže volba Zemana by se dala charakterizovat nejmenším zlem?

Nemyslím úplně nejmenším, myslím si, že by mohl být i někdo jakoby lepší, ale nemyslím si, že by to bylo zlo, to si vůbec nemyslím.

Jsi hrdá na český národ?

Jsem hrdá na to, že jsem Čech. A na český národ jako takový, když by někdo přišel do ČR, třeba ze zahraničí, tak jsem hrdá na to, že jsem Čech a že žiji v Česku a jsem hrdá na ten český národ jako takový, myslím si, že máme spoustu historie, spoustu památek, kterými se můžeme chlubit, takže určitě.

Prožíváš při nějakých příležitostech fakt, že jsi Češka?

Můžeš mi to přiblížit?

Někaké události, třeba sportovní, nebo při nějakých oslavách, státních svátcích, významných dnech...

Určité sportovní akce, olympiáda. Nejsem ten člověk, co by se díval na všechny sporty, to v žádném případě, ale mám ráda hokej, fandím i při jiných příležitostech, ale je pravda, že všechno směřuje k tomu sportu.

Stydíš se někdy za český národ?

Jako že bych se styděla to ne. Ony jsou různé krizové situace, které se vyřeší dobře, ale ty kroky jsou směřované tak, aby to bylo pro český národ nejlepší. I když se chybuje, tak i z těch chyb se může člověk poučit, naučit a myslím si, že každý chybujeme, ať už je to náš prezident, kdokoliv. Nikdy jsem se tedy nestyděla za český národ, asi ani v žádné situaci. Nenapadá mě to.

Jak vnímáš charakter českého národa?

Já v tom cítím takovou velkou sílu. Neříkám, že všichni lidé jsou hrdí na to, že jsou Češi, to si myslím, že je toho strašně málo, ale cítím z toho strašnou sílu.

Sílu v čem?

Je v tom určité taková jednota, něco, co nás spojuje, ať už to jsou různé symboly, hodnoty.

Které charakteristiky se Ti vybavují?

Něco, co je vyloženě charakteristické pro český národ?

Ano.

Tak určité jazyk, ten je charakteristický, jsou to různé tradice, specifická příroda, památky, kultura.

Šla bys bojovat za Českou republiku?

Určité bych šla bránit.

Jaké pocity bys při tom měla?

Taková hrdost, čest, spravedlnost.

Podporovala bys Českou republiku, i kdyby byla v nepravu?

Kdyby byla v nepravu, tak asi ne. Jsem člověk, který je hodně spravedlivý a hlavně čestný, takže určitě ne. Ale věřím tomu, že to rozhodnutí by bylo vždycky správné, ale asi je to takové naivní (smích). Bojovat neznamená... lidi si tento termín dovedou vysvětlit různými způsoby. Pro mě boj je i diskuze. Může být i nějaká diskuze, konfrontace, jo, ale jako fyzicky to беру v tomto směru. A v tomto ten boj nevidím vyloženě fyzicky.

Takže ty bys kladla spravedlnost a čest nad národní identitu?

Určitě.

Na které věci jsi jako příslušník českého národa hrdá?

Možná se budu opakovat, ale já jsem prostě hrdá na tu kulturu, na ty památky, vidím i přírodu a to je pro českou zemi dost charakteristické. Takže na tohle jsem asi nejvíce hrdá. A taky jsem hrdá na českou korunu, třeba! (smích) Ta už moc dlouho nebude.

Na co jsi z historie českého národa nejvíce hrdá?

Významnou osobou byl třeba Tomáš Garrigue Masaryk, Václav Havel. To jsou takoví dva lidé, kteří mě nejvíce utkvěly v paměti.

Našly by se tam i nějaké postavy z pedagogické sféry?

Hodně si vážím našeho bývalého děkana z fakulty, i toho současného, určitě bych chtěla zmínit i pana Pavela a pan Smahel.

Byly by v té historii nějaké okamžiky, za které by ses styděla?

To je opět ta otázka, jestli se stydím jako za ten národ. Já si pořád myslím, že to tak mělo všechno být. Když se prošlo různými věcmi a vím, že jakoby v komunismu byly věci, které nebyly úplně správné, bylo tam spousta nesprávných věcí, které se udály, ale díky tomu ten stát jakoby roste a rostou i lidi v něm osobnostně, takže nejsou věci, za které bych se styděla, myslím si, že to tak mělo být. Člověk se v životě stydí za spousta věcí, ale musí se s tím smířit a napravit se z těch chyb.

Které činy představiteli českého národa za vašeho života hodnotíte pozitivně?

Já jsem ročník 1990, takže jsem ještě mladá žába.

To máme podobné! (smích)

Kdybych se zmínila, tak moc si vážím toho, že euro sem nepřišlo dříve, toho si vážím moc. Nemyslím si, že byl úplně správný vstup do EU, ale říkám, to jsou asi věci, které měly přijít. A určitě, já jsem totiž jako dcerou vojáka, takže jakoby dokážu ocenit snahu i naší armády, která šla třeba i do války do Afghánistánu, takže i na AČR jsem hodně hrdá.

Takže za negativní akt by šlo označit EU?

Ano, tu EU.

Vstup do Eurozóny?

Já si myslím, že do té doby jsme byli, neříkám, že vyloženě bohatým státem, ale bohatým na různé věci, díky tomu prostě to tak nějak vymizelo a nyní jsme závislí na ostatních, na těch státech, prostě nejsme samostatní a myslím si, že ta zem by měla být svým způsobem samostatná.

Dobře. A k Schengenu zaujímáš jaký postoj?

Tam naopak jako pozitivní! (smích) Jsou tam různé výhody a tohle je jedna z výhod.

Z pozitivních činů by to tedy byla humanitární pomoc?

Jo, určitě humanitární pomoc, myslím si, že i já vlastně pracuji v sociální oblasti, tak si myslím, že to... hodně rozšířilo, ta sociální práce. Dřív byla spousta věcí tabu, dnes se o tom víc mluví, jsou různé osvěty, to si myslím, že je hodně pozitivní. Dřív se o tom tak nemluvilo, jako třeba i ta drogová problematika, která prostě je a bude, nemyslím si, že vymizí, tak se o tom začíná více mluvit, začíná se to tak nějak přijímat, jsou různé programy, které dovedou zafinancovat tyto služby, při tom ti lidi jsou pro ten stát nechci říci zbyteční, ale prostě... jako jim přidělává dluhy a tahle cílová skupina není pro ten stát zase až tak. Otevírá se tedy i pro tuto skupinu lidí, což je úplně super.

A kdybys měla nějak zhodnotit politiku, která zasahuje do sociální sféry, do sociálního systému?

Na jednu stranu to hodnotím kladně, asi z důvodu toho, že ty finance na služby pořád dávají, pořád se přispívá a řeší, ale teďka v poslední době je trošku problém, protože ty peníze

už je těžší sehnat. Takže na jednu stránku jsou otevření problému, jsou otevření tomu to řešit, ale někdy do toho ty prostředky nevloží, třeba do různých služeb.

Jak bys popsala typického Čecha?

Musí mluvit česky (smích), musí mít rád svoji zem, musí znát svoji kulturu, historii, musí se k tomu hlásit, že je Čech. Musí být hrdý, neříkám, že každý musí být čestný, ale bylo by to fajn. (smích)

Jak podle tebe typický Čech vnímá svou rodinu?

To je zase otázka, když se člověk podívá jakoby do minulosti a pak na teďka, jako na tuhle dobu. Spíš to vnímám tak, že teď je spousta rodin, které se koukají na tu rodinu skrz finance, jestli na to mají. Je spousta rodin, kterých by chtělo více dětí, a nemůžou si to dovolit. Dřív to bylo o dost jiné. Ale určitě neříkám, že všichni, ale mělo by to tak být, že když už si člověk tu rodinu založí, tak by měl být za ni zodpovědný. A tu zodpovědnost vzít jakoby na sebe.

Chtěla bys ještě něco doplnit k tomu, o čem jsme mluvili?

Nic mě nenapadá.

Chtěla by ses na něco zeptat?

Taky mě nic nenapadá.

Závěrem Ti chci poděkovat za čas, který jsi věnovala našemu rozhovoru a za ochotu odpovídat na otázky. Tebou sdělené informace zůstanou společně s informacemi o Tvé osobě důvěrné. Výstupem tohoto výzkumu bude bakalářská práce, která bude zveřejněna na webových stránkách UTB.

PŘÍLOHA P V: ROZHovor S RESPONDENTEM AX

Pořadí rozhovoru: 3.

Datum rozhovoru: 25. 2. 2015

Délka rozhovoru: 11m 36s

Dobrý den, rád bych Vás požádal o rozhovor na téma české národní identity sociálního pedagoga. Souhlasíte s rozhovorem?

Ano.

Náš rozhovor je součástí výzkumného projektu, který je zaměřen na již zmíněné téma. Jeho výsledky budou zpracovány a analyzovány v bakalářské práci.

Náš rozhovor bude anonymní a nebude nikde zveřejněn.

Z našeho rozhovoru bude proveden audiozáznam, který poslouží k lepšímu zpracování získaných dat. Rád bych Vás požádal o souhlas s nahráváním.

Ano.

V rozhovoru budou pokládány stěžejní výzkumné otázky, které budou doplněny o případné navazující otázky plynoucí z odpovědi, v závěru rozhovoru bude možné doplnit vlastní poznámky a připomínky. Očekávaná délka rozhovoru je zhruba 30 minut.

Můžu se Vás zeptat, jak dlouho v tomto zařízení pracujete?

Tři čtvrtě roku.

Splnilo studium sociální pedagogiky Vaše očekávání?

V podstatě ano.

Dalo Vám to přesně to, co jste chtěla?

To ne.

Pomohlo Vám to studium nějak v práci v tomto zařízení?

Ano.

Hlásíte se k češtví?

Ano.

Jak v současnosti prožíváte vztah k českému státu?

Z mé pozice?

Ano.

Hm, to je těžké. Já jsem Češka, jak poleno, hlásím se tady k tomu ke všemu, prostě jsem hrdá na to, že jsem Češka, ale nesouhlasím se spoustou věcí, tady s tím politickým děním, se sociální sférou, jak jsou nastavená – jak funguje, tak k tomu mám výhrady, samozřejmě, určitě.

V čem v té sociální sféře a v té politické nesouhlasíte?

Tak politická, tam je to jasné. Tam je to celkově prostě v té neprůhlednosti, těch různých obchodů, machinací, ekonomice, nesouhlasím s nastavením sociálního systému, s tím, že lidi nejsou motivováni k práci, vůbec, prostě tady tím sociálním systémem, vyplácí se dávky úplně zbytečně pro lidi, kteří je nepotřebují v podstatě, kteří jenom díky tomu, že jsou líní a nechtějí pracovat, tak jsou na dávkách a ten stát jim to umožňuje a nemá žádné páky na to, aby se změnil v podstatě.

Myslíte si, že tady ten sociální systém, sociální stát je přebujelý?

V podstatě co se týče vyplácení sociálních dávek tak ano, když to vezmu přímo z mého oboru.

Jste hrdá na český národ?

(úškleb) V podstatě ano, ale taky – mám určité výhrady k tomu, na některé věci samozřejmě ne, tady na některé rysy české povahy, jako tady to různé, abych to řekla slušně, teď mě to nenapadá slušně, tady na tu vyčůranost českou a na ty lidi, co to strašně zneužívají toho sociálního systému a v podstatě nejsou ochotni odvést nic navíc, spíš z toho státu víc dostat, ale tak prostě tak je to nastaveno.

Existují nějaké příležitosti, při kterých byste byla hrdá na český národ?

(Smích) Jasně, sport!

Stydíte se někdy za český národ?

Ano.

Při jakých příležitostech?

Když přijedu někam do zahraničí a vidím tam české cedule „NEKRAĎTE“, tak před tím se hodně stydím.

To bylo třeba v Rakousku, že?

Třeba v Rakousku, ano. Ale viděla jsem to i v Řecku, třeba. To bylo takové smutné.

I v Řecku?

(přítakání)

Jak si myslíte, že nás vnímají v zahraničí?

(zamyšleně) hm, to je těžko. Tady to nejbližší okolí, ti asi mají páru o tom, co jsme za národ nebo vlastně o nás ví víc, myslím si, že tady nějaká Amerika tam ani spousta lidí neví, kde je Česká republika, a jak nás vnímají – vůbec si to neumím představit, jak nás vnímají. Fakt ne. Vůbec. Já doufám, že pozitivně.

Jak vnímáte charakter českého národa?

Takový průměr. Něco je supr, něco je horší.

Takže vlastně všechno má svou zápornou a kladnou stránku?

Tak, přesně tak.

A myslíte si, že se to vztahuje k celému národu nebo jen k těm lidem? Jako že to je člověk od člověka?

Je to individuální.

Které charakteristiky se vám vybavují?

Z těch pozitivních že jsme pracovití, myslím si, že český národ je celkem vzdělaný, samozřejmě, také to má nějaké limity, z těch horších, to je těžko jako, nechcu říkat horší vlastnosti českého národa samozřejmě, že, z těch horších přemýšlím co tak jako je nejvíc asi hrozné. Myslím, že nejsme zase až tak moc tolerantní k určitým skupinám, třeba. Jinak mě nenapadá nic.

Vůči jakým skupinám nejsme zase až tak tolerantní?

Vůči menšinám, hlavně k Romům.

Takže vůči národnostním menšinám?

Ano, přesně tak.

Šel/šla byste bojovat za Českou republiku?

Ano.

Jaké pocity byste při tom měl/a?

Já myslím, že dobré. Nestyděla bych se za to, že bojuji za Českou republiku, rozhodně.

Myslela byste si, že bojujete za správnou věc?

Ano, rozhodně, byla bych o tom přesvědčena.

Podporoval/a byste Českou republiku, i kdyby byla v nepravu?

No, tak to nevím, teda. To je hodně individuální a záleží, čeho by se to týkalo. Pokud by to bylo proti mému přesvědčení, tak ne, ale pokud by to bylo, že by byla v nepravu, ale bylo by to k dobru věci v podstatě, tak asi ano.

Na které věci jste jako příslušník českého národa hrdý/á?

Tak to teda... hrdá jsem na spoustu věcí, ale nevím, zda bych to dokázala specifikovat. Jsem hrdá, tak jak jsem říkala, na sportovce, nejsem hrdá na to, co dělají politici, jsem hrdá na to, že myslím si, že je tu na dost vysoké úrovni věda, týká se to i tady univerzity, těžko říct.

Které činy představiteli českého národa za vašeho života hodnotíte pozitivně?

Tak pozitivně hodnotím revoluci, 1989, to si myslím, že pro mě jako relativně mladého člověka bylo velmi pozitivní.

A našly by se nějaké negativní činy?

Těch je rozhodně spousta, ale to by se spíše týkalo ekonomiky, tady toho rozprodávání majetku, těch podniků, velkých, že se rozpadly...

Kupónová privatizace?

Samozřejmě.

Na co jste z historie českého národa nejvíce hrdý/á? Jsou tam nějaké postavy, události, činy?

Z postav Komenský, to je jasné, měli jsme určitě panovníky, kteří tady zanechali obrovský odkaz – Karel IV., i Jan Hus, ten taky přinesl spoustu dobrého

Za co se nejvíce stydíte?

To by bylo spíš ze současnosti, ale tak z té historie, hm, to je těžko, vzhledem k tomu, že to jsou věci, které jsem nezažila osobně, mě je třeba proti srsti šedesátý osmý rok, kdy jsme se nechali velmi lehce okupovat Ruskem a v podstatě jsme se nijak proti tomu nebránili.

Při jakých příležitostech prožíváte fakt, že jste Čech/Češka?

My tam pořád máme ten sport! (smích) Ne, tak asi jo, hlavně. To je asi to hlavní.

Takže nejvíc sport?

Tam je to nejvíc vidět.

Jak byste popsal/a typického Čecha?

Jejdamane, těžko říct typický. Třeba já jsem takový typický Čech. Takový, já nevím.

Nějaká taková charakteristika? Jestli sem spadá pracovitost?

To si myslím, že určitě, to bych tipla, že asi jo.

A typicky česká rodina? Tu byste popsala jak?

Typicky česká rodina podle mě by měla být mamka, taťka, děti, prarodiče, prostě soudržnost tady té rodiny ale není to tak v dnešní době, bohužel. Bohužel to tak podle mě není.

Objevují se v té rodině nějaké negativní faktory?

Určitě jako. Spousta ted'. Za negativní faktor považuji já i to, že se strašně moc manželství rozpadá vzhledem k tomu, že je velmi jednoduché se rozvést a lidi neřeší problémy. Prostě oni utečou. Protože jim v podstatě tady ten systém umožňuje a nenutí je k tomu to nějakým způsobem řešit.

Takže problémem je v té rodině komunikace?

Je komunikace, jsou to peníze, nedostatek práce, obrovské finanční náklady pro tu normální průměrnou rodinu, z toho se odvíjí ty problémy, všechny, že.

Chtěla byste ještě něco doplnit k tomu, o čem jsme mluvili?

Já myslím, že ani ne.

Chtěla byste se na něco zeptat?

Mě by pak zajímal ten závěr (úsměv).

Závěrem Vám chci poděkovat za čas, který jste věnoval/a našemu rozhovoru a za ochotu odpovídat na otázky. Vámi sdělené informace zůstanou společně s informacemi o Vaší osobě důvěrné. Výstupem tohoto výzkumu bude bakalářská práce, která bude zveřejněna na webových stránkách UTB.

PŘÍLOHA P VI: ROZHOVOR S RESPONDENTEM NO

Pořadí rozhovoru: 4.

Datum rozhovoru: 27. 2. 2015

Délka rozhovoru: 13m 41s

Ahoj, rád bych Tě požádal o rozhovor na téma české národní identity sociálního pedagoga. Souhlasíš s rozhovorem?

Ano.

Náš rozhovor je součástí výzkumného projektu, který je zaměřen na již zmíněné téma. Jeho výsledky budou zpracovány a analyzovány v bakalářské práci.

Náš rozhovor bude anonymní a nebude nikde zveřejněn.

Z našeho rozhovoru bude proveden audiozáznam, který poslouží k lepšímu zpracování získaných dat. Rád bych Tě požádal o souhlas s nahráváním.

Je to tak.

V rozhovoru budou pokládány stěžejní výzkumné otázky, které budou doplněny o případné navazující otázky plynoucí z odpovědi, v závěru rozhovoru bude možné doplnit vlastní poznámky a připomínky. Očekávaná délka rozhovoru je zhruba 30 minut.

Můžu se Tě zeptat, jak dlouho v tomto zařízení pracuješ?

9 měsíců.

Splnilo studium sociální pedagogiky Tvá očekávání?

Víceméně nesplnilo.

V čem?

No, jsem předpokládala, že budeme více probírat tu sociální stránku jevů, což bylo snad zahrnuto jen v jednom semestru v prváku. Vlastně ta sociální pedagogika jak obor byl volný čas dětí a mládeže. Bylo tam hodně toho volného času. To mě jako moc – zážitková pedagogika jo, vyloženě... to mě moc nebralo.

Myslíš si, že kdybys studovala jiný obor, třeba psychologii, že by ti to bylo prospěšnější?

Určitě jo. Očekávala jsem od toho, že ty praxe budou zaměřené na jiné věkové kategorie, než jsou děti a mládež. Jenže to nám nebylo splněno za dobu našeho studia, potom jak jsme odešli, vystudovali, tak teďka ti studenti můžou chodit do těch K-center, k seniorům, už jim to bylo splněno, ale to až vyloženě na náš popud, jak jsme si na to stěžovali.

Hlásíš se k češství?

Ano.

Jak v současnosti prožíváš vztah k českému státu?

No, to je otázka. Tak jako jsem hrdá na to, že jsem Češka.

Jsi hrdá na český národ?

No, jak se to vezme. Ta politika je trošku tak jakože určitě se vším nesouhlasím, ale jako jsem prostě ráda, že jsem Češka. Drží mě to tady doma.

Co se ti nelíbí na té politice? S čím tam nesouhlasíš?

S čím nesouhlasím? S některýma těma názorama, toho je spousta.

Když bys měla nějakou negativní postavu z české politiky vypíchnout, o koho by šlo?

Ted'ka to asi bude náš prezident.

Stydíš se někdy za český národ?

Naposledy jsem se styděla, když jsem viděla proslov našeho pana prezidenta. To jsem se fakt styděla. Ale že bych to nějak vyhlášovala, to ne, to je takový můj subjektivní pocit.

A ten stud se týká přímo prezidenta nebo i těch lidí jako „proboha, i oni ho zvolili?“

Vyloženě toho prezidenta.

A styděla ses někdy za český národ i v nějakých oblastech mimo politiku?

Ty, asi když jedu jakoby do zahraničí a teď dám příklad: jsem v restauraci, je tam spousta Němců, cizinců atd. my sedíme a nejsme obslouženi, i když jsme přišli dřív. Protože slyšeli Čechy. Ti cizinci na Čechy reagují takhle. Berou je jako takový odpad.

A kdybychom to otočili, myslíš si, že Češi berou ostatní jako odpad?

Když se na to dívám ze svého pohledu, tak si myslím, že asi ne.

Jak vnímáš charakter českého národa?

Urvat si pro sebe co nejvíc. Asi tak.

Takže v českém národě se nachází převážně sobci a individualisté?

Asi ta převaha tam bude. Ale já se pohybuji mezi opakem těchto lidí, co říkáš, takže to tak nevnímám.

Které charakteristiky se vám vybavují?

Když to vezmu z pohledu cizinců, tak určitě zloději a nenapadají mě další slova momentálně.

Napadají tě i nějaké pozitivní charakteristiky?

Jo. Češi jsou dobrosrdeční. Ne všichni, ale určitě jsou. Jsou upřímní. Záleží.

Myslíš si, že by se mezi to dala zahrnout i pracovitost?

No tak to půl na půl. Asi ani moc ne. Ale třeba to funguje jinak.

Jak by na tom byli Češi z hlediska využívání sociálního státu? Jako sociálních příspěvků a tak?

Jak říkám. Češi prostě co je zadarmo, tak berou. Takže asi tak. Když nemusí, tak dělat nebudou.

Šla bys bojovat za Českou republiku?

Jaký by to byl boj? Se zbraněmi?

Válka, třeba.

Moc bych se na to necítila, záleží, jaký by to mělo důvod.

Jaké pocity bys při tom měla?

Určitě strach, co se bude dít.

Projevovalo by se v tom i nějaká národní hrdost v těch pocitech?

Tak záleží... jak říkám o co by šlo, jak by se k tomu ten stát postavil.

Podporovala bys Českou republiku, i kdyby byla v nepravu?

Tak to ne. Já mám ráda pravdivost.

Dalo by se říci, že nad tou národní hrdostí zvítězí čest a pravdivost?

To určitě.

Na které věci jsi jako příslušník českého národa hrdá?

Tak určitě jsem hrdá na ty sociální služby, které tady fungují. Je jich docela dost, lidi, ti sociálně slabí mají prostě tu možnost, stát se o ně zajímá. Možná je až moc podporuje.

Myslíš si, že Češi parazitují na sociálních službách? Využívají je, ačkoliv by to dělat nemuseli?

Jako jo. Souvisí to s tím, jak jsem říkala, že je to zadarmo.

Které činy představiteli českého národa za Tvého života hodnotíš pozitivně?

Asi Havel, určitě.

O jaké činy šlo?

Pád komunismu.

Takže celá sametová revoluce?

Jo, jsem dítě sametové revoluce, tak se s tím nějak srovnávám.

A které negativně?

Když byla udělena ta amnestie [za Klause].

Našly by se i jiné činy? Třeba po té sametové revoluci?

Jak prodlužují ten důchod, to mi vadí.

A negativní zásahy do ekonomiky státu?

Tak daní je hodně.

Na co jsi z historie českého národa nejvíce hrdá?

Určitě na tu sametovou revoluci, na tu asi nejvíc.

Když by ses podívala více do historie, našlo by se něco?

Jsem třeba ráda za Karla IV, postavil nám tu Karlův most a spoustu dalších, univerzitu...

Za co se nejvíce stydíš?

Za komunismus. Ale jako nejsem vyloženě proti tomu. Jsou tam pro i proti.

Jaká pro a proti by se v případě toho komunismu dala najít?

Pro bylo to, že všichni na tom byli stejně. Neměli si co závidět, všichni měli práci, něco pro to určitě mělo. Toho proti – lidi nemohli vyjet nikam do zahraničí, i když jako je to takové na pováženou, mohli... a zavření byli i za to, že vyjádřili svůj názor. Tady ty známé okolnosti, které se děly.

Při jakých příležitostech prožíváš fakt, že jsi Čech/Češka?

Třeba když vyhrajeme hokej.

Takže jde převážně o sportovní události?

Já myslím, že u těch sportovních událostí je ten český národ asi nejvíc stmelový v tu chvíli.

A jsou ještě nějaké jiné události, které by mohly Čechy stmelit? Třeba já nevím, svátky, zvyky,...

Nejvíc stmelují, když zemře nějaká celebrita nebo nějaká významná osobnost. Taky když se stane nějaká tragédie, to nejvíc ty lidi stmeluje.

Jak bys popsala typického Čecha?

Podle mého subjektivního názoru to popíšu tak, jak se chovají lidi kolem mě, kterými se obklopuji. Dobrosrdečnost, přátelství, upřímní, empatictí, altruističtí.

A taková typicky česká rodina?

Zas si vybavuju rodiny kolem mě. Asi tak, jak říkám. Přátelští, pomáhají si.

Chtěla bys ještě něco doplnit k tomu, o čem jsme mluvili?

To bylo skoro všechno.

Chtěla by ses na něco zeptat?

Ne.

Závěrem Ti chci poděkovat za čas, který jsi věnovala našemu rozhovoru a za ochotu odpovídat na otázky. Tebou sdělené informace zůstanou společně s informacemi o Tvé osobě důvěrné. Výstupem tohoto výzkumu bude bakalářská práce, která bude zveřejněna na webových stránkách UTB.

